

naše vezi

DECEMBER 2023 INTERNA IZDAJA, št. 97

ZDVI SLOVENIJE, HACQUETOVA 4, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE

Srečno 2024!

naše vezi

VSEBINA 97. ŠTEVILKE

novoletni poslanici predsednikov zvez

- 3 zdcivs
4 zdvis

aktualno

- 5 dan invalidov
6 izobraževanje za civ
8 ukinitvev dopolnilnega zdravstvenega
zavarovanja
8 15. obletnica kodvos-a

kako sem postal invalid

- 10 bojan černjak

gradili so naša društva

- 12 franc donko - frenk

iz naših društev

- 13 martinovo v dcivs ljubljana
14 jesenske aktivnosti v mdciv maribor
16 civ dolensjske na poti v novo leto
16 65 let delovanja dciv primorske
17 dvi dolensjske na obisku
18 dvi koper pomaga poplavljenecem
19 korošci na izlet na avstrijsko koroško
19 dvi sežana na potep po obalnih krajih
20 pomurci na sejmu sobra
21 dvi celje poudarja pomen obveščanja članov
21 spomenik dr. francu marušiču
23 v sotesko in hudičev turn
24 jesen v mdciv celje

naša dediščina

- 26 kajuhovalne predvojnne pesmi

šport

- 29 šahiranje na zdcivs
30 tekmovanje v streljanju na koroškem
30 športne aktivnosti zdvis

Drage bralke in dragi bralci Naših vezi!

Darila. Splošno sprejet in nujen del decembrskih praznikov, ne glede na to, ali dajemo prednost božičnim ali novoletnim. Ali obojim. Pa seveda Miklavžu. December je čas, ko prihajajo trije dobri možje, radi pravimo. Začnemo z Miklavžem, nadaljujemo z Božičkom in končamo z Dedkom Mrazom. Ne glede na to, ali gre za religiozna, tradicionalna ali - roko na srce - komercialna prepričanja, v decembru je čas veselja in daril. Vsi smo radi obdarjeni. Prejemanje daril, kot da odstrani racionalnost, saj se hočeš nočeš razveselimo, preplavi nas neka toplina in sreča, še preden odpremo darilni zavoj. Zastonj. Ali ... ker je zastonj? Vendar pa darila še zdaleč niso zastonj. Če ti nekdo nekaj podari, se (upravičeno?) pričakuje, da mu nekaj podariš nazaj. In tukaj se pogosto znajdemo pred dilemo - kaj podariti, komu podariti, koliko za darila zapraviti. So ljudje, ki so tako dobro organizirani, da sezname obdarovancev napravijo že v prvi polovici leta in skozi celo leto razmišljajo in nakupujejo stvari, ki jih bodo podarili decembra. Mnogi nismo taki, ampak zadnji hip pod pritiskom tekamo naokoli in iščemo darila.

Decembrska obdarovanja so postala nekakšna obveza. Tukaj izvzemam najožji družinski krog, saj za najdražje po navadi vemo, kaj si želijo in se pogosto že čez leto dogovorimo in pogovorimo, s čim jih bomo najbolj razveselili. In s čim bodo oni razveselili nas. Ali pa jih, ker poznamo njihove skrite želje, z darilom tudi presenetimo. A decembrsko obdarovanje se je že zdavnaj preselilo v širši krog 'poznanih' ljudi. Tukaj so prijatelji, sodelavci, sosede, kolegi in daljni sorodniki ... Zdi se, da je krog ljudi, ki smo jim skoraj dolžni »nekaj kupiti« širši, kot bi moral biti. Poleg tega smo že davno presegle tradicionalno vrečko pomaranč in sladkarij, ki jih je npr. nosil Miklavž. Danes se pričakuje, da bomo podarili nekaj več, nekaj silno domiselnega in ne tistega »kar si lahko vsak sam kupi v trgovini«. Ampak prav tukaj je ena od težav. Dandanes si lahko (skoraj) prav vsak karkoli sam kupi v trgovini. Pri odgovornem kupovanju daril bi se verjetno morali vprašati, ali naš prijatelj res potrebuje v darilno embalažo zapakiran komplet kozmetičnih izdelkov in ali res potrebuje še eno skodelico za kavo, pa čeprav je ljubko porisana ... Potem so tu še številna poslovna darila kot so rokovniki in koledarji ... Koliko kilogramov neuporabljenih in nepopisanih, darovanih v prejšnjih letih jih še imamo doma?

Ampak, tako pač je in bo, kot kaže, ostalo, mi pa se bomo morali sami odločiti, kaj nam v veselem decembru največ pomeni. Če je to obdarovanje - tudi prav. Uživate.

Ima pa nakupovanje daril še eno raven. Kot ugotavljajo v društvu za sonaravni razvoj Focus je ena največjih težav dogajanja v prazničnem času nekaj, kar so poimenovali »prekomernost«. Kupujemo namreč več kot sicer in pogosto na hitro in nekoliko nepremišljeno. V naše nakupovalne košarice tako zaide več izdelkov, ki bodo čisto mogoče lahko končali neuporabljeni na dnu omar ali celo med odpadki, kjer jim bo delala družbo velika količina embalaže, trakov in darilnega papirja.

In še en 'problemčič' se najde, ko razmišljamo o prekomernem nakupovanju. V sestavinah sladkarij, igrač in drugih izdelkov, so pogosto »skrite sestavine«, ki pri nekaterih izdelkih pomenijo, da so prišli izpod rok premalo plačanih, morda zaslužjenih delavcev in celo otrok, ali pa so bili izdelani tako, da se je za pridobitev surovin zanje uničevalo okolje, opozarjajo v društvu Focus. Tako lahko igrače izdelujejo delavci, ki vsakodnevno delajo nadure, delajo neprestano, a komaj zaslužijo za pokrivanje osnovnih življenjskih stroškov. Z nakupom žal ne pomagamo temu delavcu, ampak korporaciji/družbi, ki ga izkorišča.

Toliko v razmislek. Jasno želim poudariti, da kupci nismo in ne moremo biti detekti, in ne moremo odkriti vseh podrobnosti o izdelku, ki ga kupimo. To je dolžnost podjetij, ki jih uvažajo in izdelujejo, in stvar ustrezne zakonodaje. Vseeno pa lahko pred prazničnimi nakupi razmislimo, kaj bomo kupili kot darilo, in predvsem koliko vsega bomo kupili. Naj bo vodilo, če je to le mogoče, zmernost namesto prekomernosti in trud za izbiro izdelkov, ki so nastali ob upoštevanju pravičnosti in okolja, v katerem živimo.

Srečno!

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi.

Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA: Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in
Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije
UREDNIŠTVO: ZDVIS SLOVENIJE, Hacquetova 4,
1000 Ljubljana, tel.: 01 300 69 60
GLAVNA UREDNICA: Aleksandra Kerin-Kovač
ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA: Vladimir Pegan,
Bojan Černjak, Janez Štrbenc, Andreja Rožič, Petra Kaps
PRELOM: Zavod Lupa design
TISK: ITAGRAF d.o.o.

fotografija na naslovnici: Nina Pavlovič

ZVEZA DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE

Dragi bralke in bralci, prijazen pozdrav!

V letu, ki že z zadnjimi dnevi polzi mimo nas, se je zgodilo in se še dogaja toliko težkih vsebin v domačem in globalnem svetu, da se dejansko tičejo vsakega od nas. Ne moremo preprosto zamahniti z roko in reči: »Mimo je!«. V našem domačem okolju smo doživeli katastrofalne poplave na številnih krajih, večkrat uničujočo točo, rušilne vetrove in še kombinacije teh. Številni smo doživeli dejansko materialno škodo, mnogi katastrofalno, vsi pa težji ali lažji psihičen stres. To opredeljujemo kot naravno katastrofo. Koliko je tukaj prisotnega negativnega, škodljivega učinka zaradi našega udobnega življenja in višjega življenjskega standarda, si ne upam soditi, prepuščam pristojnim strokovnjakom in z malo zadržka tudi okoljevarstvenim organizacijam.

Dejstvo pa je, da moramo vsi prebivalci v okolju, kjer takšne škode nastanejo, solidarno sodelovati pri kritju škod. Solidarnost JA, v vsakem primeru, vendar mora biti to dopuščeno posameznikom in pravnim subjektom, da prispevamo po svojih premoženjskih zmožnostih. Res je, da mora biti zaradi zanesljivosti pot od zbiranja do porabe solidarnostnih sredstev ustrezno organizirana. Ne more pa biti kar z dekretom, predpisom države kar povprek določena, saj tako nastajajo nove travme, zmeda in nejevolja med ljudmi. Prepričan sem, da kadar gre za resnično pošteno potrebo in transparentno porabo, ni treba dvomiti v pripravljenost za solidarnost naših prebivalcev.

Drugo so dogajanja na globalni ravni, ki se nas prav tako močno dotikajo. Gre za dogajanja v popolnem nasprotju s sloganom naše organizacije: »Nikoli več vojn!«. Ponovni vzpon pohlepa po oblasti in nadvladi vseh vrst, pohlepa po materialnih dobrinah, kapital-skih dobičkih ipd. Občutna vsebina teh pretiranih nagibov je masovno pobijanje ljudi, od tega največ civilnega prebivalstva.

Invalidi vojn in vojnih okoliščin, še posebej tisti, ki smo kot nič hudega sluteči, nezaščiteni otroci doživeli najhujšo agresijo na svojo identiteto, z eksplozijo specialno izdelanih ubojnih sredstev, z vsem prepričanjem odklanjamo v družbi vse metode za ustrahovanje ljudi s psihičnim in fizičnim nasiljem, pobijanjem, uničevanjem dobrin in podobno. Reševanje konfliktov interesov moramo med vsemi subjekti na vseh ravneh urejati dogovorno. Zato pa je potrebno množično izobraževanje ljudi v tej smeri. Takšno izobraževanje je zmožno izvajati le javno šolstvo.

Kar se tiče izvajanja posebnih socialnih programov v iztekajočem letu, smo jih tako pri zvezi, kot v medobčinskih društvih, glede na obseg in potrebe članov, v celoti realizirali. Posebej naj poudarim raznolikost pri ohranjanju zdravja, kjer izstopajo zdravstvene terapije. Vabim vse naše člane, da se še v večji meri poslužujete vseh možnosti, jih omogočamo.

Tudi v tem letu ni izostalo naše sodelovanje z državnimi organi. V zadnji četrtini leta smo imeli skupaj z NSIOS-om in drugimi zainteresiranimi subjekti pri državnih organih nekaj konstruktivnih pogovorov, ki vlivajo upanje tudi za ustrezno rešitev nekaterih odprtih vprašanj za invalide vojn in vojnih okoliščin in drugih oseb po vojnih predpisih, kar nas navdaja s optimizmom.

Potolažimo se, moje razmišljanje oziroma tokratno pisanje je odraz časa oz. okoliščin, v katerih ta hip živimo. Z velikim optimizmom vam želim prijetne prihajajoče praznike, v novem letu pa dobre družbene razmere. Osebo pa zdravja in vse dobro!

Adolf Videnšek
predsednik ZDCIVS

ZVEZA DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE

Spoštovani vojni invalidi, članice in člani naših društev!

Čas neizmerno hiti. Še nekaj dni nas loči do božično - novoletnih praznikov. Spet se je eno leto približalo svojemu koncu, ko zaključimo programe in napravimo pregled opravljenega dela.

December je za invalide pomembno obdobje leta. V preteklosti so se prav v decembru za nas odvijali pomembni dogodki. Združeni narodi so leta 1992 razglasili 3. december za mednarodni dan invalidov in oseb s posebnimi potrebami. 10. decembra leta 1948, pred 75. leti je Organizacija združenih narodov sprejela Resolucijo o človekovih pravicah. 10. decembra 2023 pa je tudi 35. rojstni dan društva Amnesty International Slovenije, ustanovljenega v Prešernovem gledališču v Kranju. To so pomembni mejniki in dogodki za invalide pri oblikovanju pozitivne državne politike za nas.

V letu, ki prihaja, bo tudi naša organizacija, Zveza društev vojnih invalidov Slovenije (ZDVIS) zaznamovala spomine na pomembne dogodke iz preteklosti. 19. decembra bo minilo 30 let delovanja zveze v zdajšnji obliki in nadaljevanja tradicije raznih oblik povezovanja v preteklosti. Še posebej Zveze vojaških vojnih invalidov SHS, ustanovljene leta 1919 in z nadaljevanjem delovanja od leta 1945 do 1962, ko so bili vojni invalidi neprostovoljno priključeni ZZB NOB Jugoslavije.

V letu 2024 se bomo posvetili svečanostim ob 30-letnici delovanja zveze v zdajšnji obliki organiziranosti. ZDVIS so leta 1994 ustanovila štiri društva in sicer: Društvo vojnih invalidov Ljubljana, Maribor, Gorenjske ter Dolenjske, Posavja in Bele krajine. Tudi ta bodo v letu, ki prihaja, praznovala 30. obletnico ustanovitve in delovanja.

Iztekajoče se leto nas je zaznamovalo z raznimi neprijetnimi dogodki. Komaj smo si malo oddahnili od

epidemije korona virusa, ki je nekaj let razsajal med nami, že so nas v poletju iznenada prizadele ujme z orkanskim vetrovi in poplavami, kakršnih ne pomnimo. Aktivirane so bile vse sile za pomoč zaščito in reševanje, ki so s skrajnimi napori reševale, kar se je sploh rešiti dalo. Prizadela nas je katastrofa, za katero bo potrebna daljša in draga sanacija vodotokov, poškodovanih objektov in uničenega premoženja.

Slovinci smo lahko ponosni na vse naše številne prostovoljce, ki so se nesebično izkazali pri pomoči ljudem v stiski, kar je dokaz, da znamo sodelovati in priskočiti na pomoč sočloveku. Naše najpomembnejše vrednote naj bodo še naprej sočutje za sočloveka, domoljubje in solidarnost. To naj bo naš cilj in želja za v prihodnje!

Vsem vojnim invalidom in njihovim družinskim članom, članom društev vojnih invalidov, sodelavcem, bralcem Naših vezi in strokovni službi ZDVIS-a želim v prihajajočem letu 2024 mnogo zdravja, sreče in uspehov.

Janez Podržaj
predsednik ZDVIS

**Ne vem, ali ima veselje s svojimi
neštetimi galaksijami,
zvezdami in planeti kakšen globlji pomen,
toda očitno je,
da je vsaj na zemlji cilj nas, ki živimo tu,
da si zagotovimo srečno življenje.**

Dalaj Lama

MEDNARODNI DAN INVALIDOV

Združeni narodi so oktobra 1992 z resolucijo 3. december razglasili za mednarodni dan invalidov. Od takrat vsako leto, tudi v Sloveniji invalidi praznujejo svoj dan.

Tudi letos je predsednica Republike Slovenije Nataša Pirc Musar, skupaj s predsednico Državnega zbora Republike Slovenije Urško Klakočar Zupančič, predsednikom Vlade Republike Slovenije Robertom Golobom priredila sprejem za invalide in predstavnike invalidskih organizacij in drugih združenj.

Predsednica države je v nagovoru poudarila, da je leta 1992 generalna skupščina z resolucijo razglasila mednarodni dan invalidov zato, »da bi spodbudili boljše razumevanje problematike, povezane z invalidnostjo, s temeljnimi pravicami invalidov in z vključevanjem invalidov v družbo. To je temeljna naloga vsake države in razvite družbe.«

V nadaljevanju je dejala, da invalidi predstavljajo 15 odstotkov populacije, kar je 1,2 milijarde ljudi. V Sloveniji predstavljajo od 12 do 13 odstotkov prebivalcev. Invalidom je dejala, da »moramo slišati vaš glas v vseh jezikih, tudi v znakovnem in v jeziku gluhoslepih, in ne smemo odločati o vas brez vaše aktivne vloge.

Torej nič o invalidih brez invalidov.«

Dejala je še, da morajo biti invalidi vključeni v proces oblikovanja rešitev in drugih ukrepov na vseh področjih, ki so pomembna zanje, saj je znanje invalidov obsežno in neprecenljivo. Na koncu je predsednica parašportnikom in parašportnicam, ki težko čakajo na začetek paraolimpijskih iger v Parizu, zaželela, da uresničijo načrte, ki so si jih zastavili.

Zbrane je nagovorila tudi Mateja Toman, predsednica Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slove-

nije. Poudarila je, da je zaznamovanje mednarodnega dneva invalidov namenjeno temu, da prepoznamo, da so tudi invalidi del družbe in prepoznamo pomen delovanja invalidskih organizacij. Mednarodni dan invalidov je tudi priložnost, da invalidi spomnijo na svoj položaj.

Spomnila je, da so »pravice invalidov in ukrepi, s katerimi se zagotavlja njihova enakopravnost, zapisani v številnih zakonih, tudi v ustavi in v mednarodni Konvenciji o pravicah invalidov, ki jo je Slovenija ratificirala pred 15 leti. A čeprav gre za obvezujoče predpise, je besedilo na papirju eno, življenje pa drugo, in tako smo invalidi še vedno izpostavljeni različnim oviram, ki nam otežujejo sodelovanje na številnih področjih življenja, diskriminaciji in socialni izključenosti.«. Dejala je še, da je večina reprezentativnih in drugih invalidskih organizacij članic Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije. NSIOS usklajuje pobude in cilje invalidskih organizacij, opozarja na družbeno ekonomski položaj invalidov, pomen zagotavljanja enakih možnosti za invalide in se zavzema za sistemske rešitve. Opomnila je, da je bila tri tisoč državljanom Slovenije zaradi invalidnosti odvzeta volilna pravica in da je skrajni čas, da se v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov omogoči glasovanje na evropskih volitvah tudi njim. Na koncu se je zahvalila vsem, ki s svojim delovanjem spodbujajo in omogočajo enakopravno, aktivno in neodvisno življenje invalidov.

Vladimir Pegan

Vir: Urad predsednice republike/Foto: Nebojša Tejić/STA

PREDAVANJA ZDCIVS – ZDRAVLJENJE UMA, TELESA, DUHA IN ŽIVLJENJSKEGA SLOGA

Konec oktobra in začetek novembra sta bila izredno pestra še z zadnjimi predavanji v letu 2023 za civilne invalide vojn po društvih.

Predavanju dr. Barbare Hrovatin so v tem času prisluhnili člani DCIV Gorenjske, DCIV Celje, DCIV Dolenjske in DCIV Maribor. Na njih je Barbara Hrovatin v predavanju o Zdravju in medicini vtakala znanja splošne in integrativne medicine ter doktorskega študija iz medicinske antropologije kot tudi osebne izkušnje z boleznijo.

Na začetku nas je presenetila s predstavitvijo neverjetne kompleksnosti življenja. Ljudje imamo kar 40 trilijonov celic, v vsaki od teh je okoli 100 trilijonov molekul vode, pa pet trilijonov molekul sladkorjev in aminokislin. Možgane sestavlja 86 bilijonov nevronov, ki tvorijo 100 trilijonov sinaptičnih povezav, naše ožilje pa meri, če bi ga razvili v ravno linijo, kar 100.000 km (s čimer bi lahko dva in pol-krat obkrožili ekvator!). Razpirajo se tudi skrivnosti molekule DNK (deoksiribonukleinske kisline), ki v jedru vsake celice nosi naš dedni zapis, velika večina te fascinantne molekule pa, kar začenjamo razumeti šele v zadnjih desetletjih, pripada t.i. epigenomu, ki se odziva na zunanje in notranje dražljaje. Naše zdravje tako določijo ne le podedovana izhodišča, temveč odločilno tudi življenjske izkušnje, okoliščine življenja, pogoji, v katerih se rodimo, odraščamo, delamo, se staramo. Da smo ljudje hkrati biološki in družbeni organizmi pričajo številne odmevne raziskave, npr. raziskave o posledicah negativnih izkušenj v otroštvu (t.i. ACE raziskave), ki še desetletja po tem povečujejo tveganja za bolezni ter t.i. družbene determinante bolezni. Med temi so tudi odmevne raziskave o pomembnem vplivu družbenih vezi na zdravje. Povedano bolj preprosto - več kot imamo kakovostnih odnosov z drugimi, bolj smo povezani v skupnosti, manjše je tveganje za številne bolezni. Medicina se z izjemnimi znanstvenimi naporimi posveča predvsem posamičnim delom telesa, kjer z vse več tehnologije odkriva in naslavlja specifične patološke procese in dejavnike tveganja (npr. previsok krvni tlak, holesterol,

sladkor), šele v zadnjih letih pa tudi z biomedicinskimi raziskavami potrjujemo manj vidno in težje izmerljivo neločljivost telesa in duše ter človeka in njegovega življenjskega okolja, ki pomembno vpliva na zdravje in dolžino življenja. Te raziskave med drugim osvetljujejo dilemo, ki ni nova, in ki se sprašuje: kaj močnejše odloča, ali človek zboli? Mikrob ali »teren«? Moč povzročitelja ali odpornost in zdravje »prsti«, na katero ta povzročitelj pade?

Legenda pravi, da sta se o tem javno prepirala priznana francoska akademika Louis Pasteur, utemeljitelj mikrobiologije in fiziolog Claude Bernard. Medtem ko je Pasteur trdil, da je najpomembnejši mikrob, je Bernard menil, da je še bolj od samih mikrobov pomembna odpornost, zdravje organizma, ki se s temi mikrobi srečuje. Legenda pravi, da mu je Pasteur na smrtni postelji dal prav. Zdrava hrana in okolje, duševna harmonija (notranji mir) in gibanje so zlati principi življenja, ki niso in ne bodo na recept in tudi nikomur niso dani vnaprej in za vedno, če pa jih uspemo zavestno udejanjati vsak dan znova, pa prinašajo občutne izboljšave kakovosti in dolžine življenja. Kako krepiti ta naš teren življenja? Več o tem pa morda na kakšnem

od prihodnjih srečanj.

Medicinska kategorija bolezni zajema motnje sestave ali delovanja dela organizma. Lahko bi rekli, da bolezen leži v telesu, izkušnja bolezni pa v celem človeškem bitju. Izkušnja resnejše bolezni vključuje trpljenje, stiske ob spremembah zdravja, ki ogrožajo integriteto osebe. Bolezen tako za bolnika in njegove bližnje ne pomeni le spremembe na ultrazvoku ali v laboratorijskem izvidu, gre za spremembo, kako *smo* v svetu. Telo od nevidnega podpornika vseh naših delovanj in ciljev postane tujec, s katerim se moramo ukvarjati, pa vseeno omejuje naše življenje, od navadnih opravil, kot je oblačenje, kuhanje, hoja, do delazmožnosti, vloge v družini, v družbi, samopodobe, dostojanstva, samostojnosti pri delu in v življenju. Bolniki si v stikih z zdravstvenim sistemom želijo poleg strokovne kompetentnosti predvsem človečnosti, razumevanja, iskrenosti in odprtega pogovora z razumljivimi informacijami. Integrativna medicina poudarja umetnost in znanost zdravljenja, ki paciente obravnava kot 'cele' ljudi - z umom, telesom, duhom in življenjskim slogom. Združuje konvencionalno medicino s preverjenimi komplementarnimi metodami za preprečevanje in zdravljenje bolezni. Poudarja pomen odnosa med pacientom in terapevtom in pomen sodelovanja pacienta samega in njegovih svojcev pri zdravljenju bolezni in ohranjanju zdravja (govorimo o t.i. na osebo ali na odnose osrediščeni medicini). Prva integrativna klinika v ZDA Scripps bolnikom poleg vrhunske tehnološko-medicinske obravnave bolezni srca in ožilja v istem objektu med drugim nudi tudi učenje joge in meditacije, tečaje priprave zdrave hrane za bolnike in svojce, individualna prehranska svetovanja s predpisom prehranskih dopolnil in naravnih zdravil, vodeno telesno vadbo in srečevanja v skupinah, akupunkturo ter

glasbeno terapijo. Gre za metode krepitve zdravja, ki naš fokus premikajo od zunanje intervencije ob akutnih dogodkih (to je pozno v razvoju bolezni) k podpiranju notranjih moči in potencialov posamezne osebe višje v toku reke življenja (salutogeneza). Gre za premik od tega »*kaj je narobe in je treba popravljati*« k tistemu, kar je dobro, kar zdravje krepí in s čimer lahko sodelujemo - od preživetja k polnemu življenju ne glede na razvojno fazo bolezni. V srcu medicine ostaja medčloveški odnos, ki ga z digitalizacijo izgubljam na škodo nas vseh, kajti, kot je že pred stoletjem zapisal harvardski zdravnik Francis Peabody: »*Skrivnost skrbi za bolnika je v tem, da nam je mar zanj*«.

V začetku novembra pa je za DCIV Ljubljana predaval dr. Ladislav Golouh. Tema njegovega predavanja je bila »*Psihosomatska medicina*«. Na predavanju so se slušatelji seznanili s tem, kako psihične težave dokazano vplivajo na telesne težave. Že davno prej, preden se je medicinska znanost odločila za raziskovanja v tej smeri, je bilo znano, da čustvena dogajanja lahko vplivajo na telo in obratno. Že stari ljudski reki nam kažejo, da se čustva povezujejo s funkcijami raznih organov, npr. hrepenenje se izraža kot »*bolečina v srcu*« ali občutek krivde kot »*pekoča vest*«. Telesni simptomi so lahko tudi v resnici neposredna reakcija na čustva. Tako lahko resnično drhtimo od strahu, zardevamo od sramu, se krčimo v bolečini. Ko zdravimo dušo, se hitreje pozdravi tudi telo.

Tudi v letu 2024 vas bomo vljudno povabili na predavanja z zanimivimi temami o zdravju, prehrani, rekreaciji in podobnem. Vse dobro v letu 2024, predvsem pa zdravja in da se čim večkrat spet srečamo.

**Andreja Rožič in
dr. Barbara Hrovatin**

UKINITEV DOPOLNILNEGA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA IN UVEDBA OBVEZNEGA ZDRAVSTVENEGA PRISPEVKA

Z 31. decembrom 2023 se ukinja prostovoljno dopolnilno zdravstveno zavarovanje. S 1. januarjem 2024 se uvaja obvezni zdravstveni prispevek (OZP).

Zavarovalne police, ki so jih zavarovanci sklenili pri eni od zavarovalnic, ki izvajajo dopolnilno zdravstveno zavarovanje, avtomatsko prenehajo veljati 31. 12. 2023. **V zvezi s prekinitvijo polic zavarovancem ni treba storiti ničesar.** Zadnja premija dopolnilnega zavarovanja, ki jo je treba plačati, je premija za december 2023. Zavarovane osebe ZZZS opozarja, da ne nasedajo različnim zavajajočim ponudbam, da je treba v izogib plačilom ali doplačilom po 1. 1. 2024 skleniti dodatna zdravstvena zavarovanja, saj bo obvezno zdravstveno zavarovanje po 1. 1. 2024 v celoti (100%) krilo košarico pravic v enakem obsegu, kot jo je do 1. 1. 2024 obvezno in dopolnilno zdravstveno zavarovanje.

Vojni upravičenci

Vojni invalidi, vojni veterani in žrtve vojnega nasilja (v nadaljevanju: vojni upravičenci) **so na podlagi odločbe upravne enote upravičeni do kritja obveznega zdravstvenega prispevka iz proračuna** (48. člen Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, 2023), če so pridobili do 31. 12. 2023 pravico do kritja dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja oziroma če so od 1. 1. 2024 dalje pridobili pravico do kritja obveznega zdravstvenega prispevka.

Podatek o kritju obveznega zdravstvenega prispevka iz proračuna:

- izplačevalcem prejemkov iz javnih sredstev posreduje Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije,
- delodajalcu posreduje delavec, tako da predloži potrdilo upravne enote, ki ga bo delavec prejel v drugi polovici januarja na svoj naslov.

Povzeto po spletni strani www.zzzs.si

POSVET OB 15-LETNICI DELOVANJA KOORDINACIJE DOMOLJUBNIH IN VETERANSKIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

Koordinacija domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije (KoDVOS) in Državni svet Republike Slovenije sta 23. oktobra 2023 organizirala posvet ob 15-letnici delovanja KoDVOS-a.

Cilj posveta je bil spomniti na pomen ohranjanja spomina na izjemne posameznike in na vse etape slovenske zgodovine. Častna pokroviteljica dogodka je bila predsednica Republike Slovenije Nataša Pirc Musar. Predsednik Državnega sveta Marko Lotrič je v uvodu posveta poudaril, da je brez zavedanja o lastni zgodovini nemogoče graditi prihodnost in »da je brez spomina prihodnost prazna, zato je delovanje KoDVOS-a pomembno in odločilno za ohranjanje tradicije, za ohranjanje in krepitev domoljubja, ki je prevečkrat podcenjena in pozabljena vrednota«.

Udeležence je v uvodu pozdravil tudi nekdanji predsednik Republike Slovenije Danilo Türk, ki je poudaril pomen domoljubja kot pomembne vrednote družbe. »Domoljubje danes zahteva, da ne dovolimo izključevanja ali zlorab domoljubnih čustev za stran-

karsko politiko ali netenje sovraštva,« je povedal. Kot predsednik države je leta 2008 izkazal veliko podporo za oblikovanje koordinacije, med drugim s tem, da je bil dogovor o sodelovanju podpisan prav v predsedniški palači.

Predstavniki v koordinacijo povezanih organizacij so v referatih predstavili organizacije in področja skupnega delovanja ter opozorili na težave, dileme

in aktualna vprašanja glede domoljubja, ohranjanja miru in razumevanja naše skupne zgodovine. Referati bodo kasneje objavljeni v zborniku. Posvet je povezoval Božidar Truden.

Predsednica **Zveze društev General Maister Lučka Lazarev Šerbec** je predstavila delovanje zveze na področju ohranjanja spomina na generala Maistra med mladimi. Nekdanji predsednik **Društva TIGR Primorske Savin Jogan** je predstavil Društvo TIGR Primorske in njegovo prizadevanje za uveljavljanje ciljev in vrednot zgodovinske protifašistične organizacije TIGR. Predsednik **ZZB za vrednote NOB Slovenije Marijan Križman** je poudaril pomen vrednot NOB-ja v civilni družbi. Predsednik **Zveze društev vojnih invalidov Slovenije Janez Podržaj** je predstavil zgodovinski prikaz skrbi za vojne invalide ter njihovo organiziranost in socialni položaj v današnjem času. Predsednik **Zveze veteranov vojne za Slovenijo Ladislav Lipič** je v referatu odgovoril na vprašanje, kakšna so pričakovanja in resničnost oz. ali so vojni veterani izpolnili svoje poslanstvo. Častni predsednik **Zveze slovenskih častnikov Miha Butara** je predstavil vlogo zveze med domoljubnimi in veteranskimi organizacijami. Predstavili so tudi konkretno sodelovanje domoljubnih in veteranskih organizacij na lokalni ravni in dobro sodelovanje z osnovnimi šolami v Prekmurju. Predsednik **Zveze policijskih veteranskih društev Sever**

Tomaž Čas je izpostavil vlogo veteranskih in domoljubnih organizacij v Republiki Sloveniji. Predsednik **Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije Adolf Videnšek** pa je predstavil civilne invalide vojn Slovenije in pomen miru kot nujne in univerzalne vrednote.

KoDVOS je bil 16. septembra 2008 ustanovljen z dogovorom o sodelovanju med domoljubnimi in veteranskimi organizacijami kot sad spoznanja, da so zgodovinske vrednote dediščina vseh generacij, in da so vse domoljubne in veteranske organizacije dolžne delovati v smeri razvijanja in utrjevanja zavesti, da je treba vse pozitivne vrednote zagovarjati in jih ohranjati v narodovem kolektivnem spominu ter da je treba gojiti ponos na vrednote oziroma pridobitve, ki so bile izbojevane skozi zgodovino, še zlasti pa pridobitve v zadnjih sto letih naše zgodovine.

Predsedujoči KoDVOS-u v letu 2023 Marijan Križman je ob 15-letnici koordinacije poudaril: *»Domoljubne organizacije spoštljivo in dostojno predstavljamo zgodovino slovenskega naroda, od Generala Maistra do borcev za suvereno in samostojno Slovenijo. Predstavljamo zgodovinski lok, kot tisti del slovenske zgodovine, ki ohranja vrednote boja za lastno državo in narodovo samoohranitev, razvijanja domoljubja ter za ohranitev miru. V svetovnem merilu smo primer dobre prakse glede povezovanja sorodnih domoljubnih organizacij.«*

Andreja Markovič

KAKO SEM POSTAL VOJAŠKI INVALID?

Sem Bojan Černjak, rojen leta 1964 v Črni na Koroškem. Po končani srednji šoli sem se zaposlil in kmalu po tem sem dobil poziv za služenje vojnega roka. Na željo takratnega delodajalca sem vložil prošnjo za odlog služenja za eno leto. In tako sem po enem letu, septembra 1986, v Čapljini v BiH začel služiti vojaški rok v »avtoedinici«, kot smo takrat imenovali šofersko-transportno enoto.

Prvi dnevi in tedni služenja so ob privajanju na vojaško disciplino in vsakodnevni telesni vadbi ter spoznavanju vojaške tehnike dokaj hitro minevali. Ker sem bil že ves čas športno aktiven, mi jutranja telovadba in fizični naporji niso predstavljali nobene težave. Po dobrih dveh mesecih smo odšli za štirinajst dni na terenske vaje v hribe nad Mostarjem. Tam sem naenkrat opazil, da sem zelo utrujen, da me boli grlo in me kljub toplemu vremenu zebe. Zvečer sem to povedal našemu vodniku, s katerim sem se dobro razumel, in dovolil mi je, da sem naslednji dan z vojakom-inštruktorjem odšel v vojašnico po svež kruh, vmes pa sem lahko skočil do ambulante, kjer sem zdravniku povedal za svoje težave. Seveda me je malo posmehljivo pogledal, se tudi malo pošalil na moj račun, pa mi vseeno dal termometer, da sem si izmeril telesno temperaturo, in ta je pokazal 39,6 stopinj Celzija. Ker mi sprva ni verjel, sem si moral temperaturo izmeriti še enkrat ob njegovi prisotnosti in ker je bil odčitek še za nekaj decimalk višji, mi je odredil posteljo in prepovedal vrnitev na teren. Takoj sem prejel prvi odmerek antibiotika in zdravljenje nadaljeval en teden. Po sedmih odmerkih zdravila mi je zdravnik povedal, da mi je predpisal še sedem

odmerkov drugega antibiotika, ker sumi, da sem zbolel za mišjo mrzlico, ki je tam takrat razsajala. Takoj po prejemu drugem zdravilu pa sem opazil, da imam krvav urin. Zdravnik me je potolažil, da je to pač normalna reakcija na zdravilo in da bo že čez kakšen dan bolje. Seveda pa se to ni zgodilo in naslednjih deset dni sem preživel v ambulanti, kjer se mi je stanje slabšalo iz dneva v dan. Urin je bil vedno temnejši, otekati so mi začele najprej noge, potem še roke in vse težje sem dihal. Deseti dan sem na viziti prosil zdravnika, naj me premestijo v vojaško bolnišnico v Mostarju, pa mi je povedal, da je že dogovorjen z vojaško bolnišnico v Sarajevu. Tam so me pregledali, in ko so prišli prvi laboratorijski izvidi, mi je zdravnik dejal: »Fant tvoje ledvice delajo zelo slabo in ti boš šel predčasno domov, najprej pa te moramo toliko pozdraviti, da boš zdržal do doma.« Po zdravniškem protokolu je za takšno diagnozo to pomenilo štiridesetdnevno zdravljenje s kortikosteroidi, ki so zelo močna protivnetna zdravila. In res, po štiridesetih dneh so me odpustili iz bolnišnice z odločbo o začasni prekinitvi služenja vojnega roka za dobo štirih let, s priporočilom, da zdravljenje nadaljujem v kliničnem centru v Ljubljani. Takrat

so se začele prve težave z mojim statusom, kajti po vrnitvi domov se nisem bil zmožen vrniti na delo, posledično pa nisem imel urejenega zdravstvenega zavarovanja. Stanje se mi je počasi izboljševalo in tako sem se lahko spet zaposlil, najprej za skrajšan delovni čas. S tem sem bil spet zdravstveno zavarovan in sem lahko nadaljeval zdravljenje v UKC Ljubljana, kjer pa so mi takoj povedali, da so moje ledvice zaradi vnetja zelo poškodovane, in da bo prej ko slej potrebno nadomestno zdravljenje z dializo. Tako sem v naslednjih šestih letih preživel kar nekaj časa v bolnišnici v Slovenj Gradcu in v UKC-ju v Ljubljani, vmes pa sem od vojaške komisije dobil odločbo o stalni nesposobnosti opravljanja vojaških obveznostih. Od takrat imam priznan status mirnodobskega vojnega invalida s 100 odstotno invalidnostjo II. skupine. Kljub temu sva si z ženo Marjeto ustvarila družino, ki mi je še danes največja opora pri premagovanju vsakodnevnih težav. Rodila se nama je prva hči, moje stanje pa se je začelo poslabševati do te mere, da sem 7. decembra 1992, torej pred 31 leti, moral opraviti prvo dializo, to je zunajtelesno čiščenje krvi s pomočjo dializnega monitorja, imenovanega tudi umetne ledvice. Dializno zdravljenje poteka tako, da bolnikova kri preko cevi teče v umetno ledvico in se očiščena vrača v telo. Postopek traja trikrat tedensko od 4 do 6 ur, treba pa se je držati stroge diete, kar pomeni zmanjšanje vnosa tekočine na največ pol litra na dan, izogibanje uživanja mleka in mlečnih izdelkov ter zmanjšanje uživanja sadja in zelenjave. Kot aktivnemu športniku mi je bilo najtežje sprejeti dejstvo, da moram trikrat na teden v bolnišnico in tam ležati pet ali šest ur. Poleg tega ta postopek človeka tudi zelo utruja. Tako je minilo skoraj pet let, družina se je medtem povečala za še dva člana - hčerko in sina - jaz pa sem dočakal tudi klic iz UKC-ja, ki sem ga zelo težko pričakoval, in sicer da imajo zame ledvico. Torej dočakal sem prvo presaditev ledvice umrlega darovalca in začelo se je novo obdobje v mojem življenju polno upanja in pozitivnega gledanja na prihodnost. Kar naenkrat se ni bilo treba držati stroge diete, ni bilo treba kar naprej v bolnišnico, skratka kljub kar hudim stranskim učinkom zdravil, ki sem jih moral jemati, sem zaživel normalno življenje. Po osmih

letih pa je začelo delovanje presajene ledvice pešati in leta 2005 sem spet moral začeti z dializo. Leta 2010, prav na svoj rojstni dan, sem spet prejel klic iz UKC-ja s pozivom na vnovično presaditev ledvice, ki jo je moje telo sprva dobro sprejelo, po petih letih pa sem doživel prvo zavrnitveno reakcijo organizma, ki je bila s pomočjo najnovejših zdravil zavrta, a se je kmalu ponovila in takrat ledvice ni bilo več mogoče rešiti.

Do danes sem imel skupaj več kot 2500 dializ doma in v tujini, kamor pač grem na dopust. Tudi načrtovanje dopusta je posebna zgodba, saj je treba najprej najti dializni center, ki sprejema dopustnike, nato rezervirati termine in tja posredovati medicinsko dokumentacijo, potem pa čakati na obvestilo, ali bo mogoče tam opraviti dialize. Zdaj že sedem let spet živim s pomočjo dializnega aparata in čakam na ponovni klic iz UKC-ja. Kot zanimivost naj še povem, da so me ob letošnjih poplavah, ko ceste do Slovenj Gradca niso bile prevozne, na dializo peljali pripadniki sanitetne enote slovenske vojske z oklepnim vozilom Valuk. Večkrat sem se že udeležil Evropskih in Svetovnih iger dializnih bolnikov in bolnikov s presajenimi organi, ki potekajo izmenično vsaki dve leti. Na evropskih igrah sem trikrat osvojil naslov evropskega prvaka v pikadu, dvakrat pa sem bil tretji v petanki, v dvojicah.

Kljub vedno bolj obremenjujočih posledicah stranskih učinkov dializ in zdravil ostajam optimističen in aktivno delujoč na zvezi in v DVI za Koroško.

FRANC DONKO - FRENK

V petek, 8. decembra 2023, se je poslovil Franc Donko - Frenk, ustanovni član, nosilec Zlatega znaka, nekdanji podpredsednik (1998 - 2002), predsednik (2002 - 2014) in dolgoletni član UO Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije. Bil je tudi ustanovni član Medobčinskega društva CIV Maribor in cela tri desetletja predsednik društva (1980-2010).

V zborniku, ki smo ga izdali ob 50. obletnici Zveze DCIV Slovenije, smo ga opisali kot glasnika štajerskih civilnih invalidov vojn, ki je brez pomisleka in obžalovanja vedno žrtvoval svoj prosti čas za delo za civilne invalide vojn.

Z gromkim glasom je

sogovorniku vzbujal strah in distanco, ki pa ju je hitro razbil z izjemnim smislom za humor. Ja, to je bil Frenk.

Pri trinajstih letih se je ponesrečil z opuščnim vojaškim materialom - tromblonom. V nesreči je oslepel in ostal brez leve roke. Po končanem šolanju v zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani se je odločil za poklicno šolo za telefonista v Zagrebu, ki je imela prilagojen program tudi za slepe in slabovidne. Zaposlil se je kot telefonist na Občini Maribor in tam ostal do upokojitve.

Preko radioamaterstva, v katerega je bil tudi zelo vpet, je spoznal ženo Slavico, s katero sta se razveselila sina Marka, ta pa ju je razveselil z dvema vnukoma, Majem in Maticem.

Dolga leta je imel v »službi« in za družbo psa vodnika. Trije so bili nemški ovčarji in takrat je vedno rekel, da ga ni čez nemškega ovčarja. Potem pa je prišla Asi, črna labradorka, ki ga je popolnoma osvojila. Bila je tudi njegov zadnji pes vodnik. Zaradi velike odgovornosti, ki jo zahteva pes, se po Asi ni več odločil za drugega.

Njegova velika radost je bilo tudi petje, njegov glas je bil zelo prepoznaven. 25 let je bil član pevskega zbora društva slepih v Mariboru, deset let pa je pel v zboru Louisa Brailla.

Zadnja leta se je Frenk sicer umaknil s funkcij na zvezi. Rekel je: *«Dovolj je. Kar sem naredil, sem*

naredil. Po določenem času moraš mesto odstopiti drugim, bolj svežim.» Na društvu pa je vseeno ostal kot njegov podpredsednik in član UO-ja vse do konca leta 2021, nato pa se je zaradi zdravstvenih težav umaknil tudi s teh dveh funkcij.

Frenk je pustil velik pečat v naši organizaciji, tako pri svojih Štajercih kot na državni ravni.

In ja, Frenk, zelo te bomo pogrešali!

**Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije
in Društvo civilnih invalidov vojn Maribor**

GOZDOVI

Gozdovi smrek so zeleni,
v temno noč zatopljeni,
nad njimi nebo žari,
z vrhovi njihovimi valovi.

Ko stopim skozi gozd
poln grozot in strahu,
zapela bi pesem v slovo,
tam, kjer v grobu počiva njegovo telo.

Naj luna jim bo luč,
sveti naj jim vsako noč
brez strahu in bolečin,
tolažba naj jim vedno bo spomin.

Gozdovi vsi molčijo,
ker govoriti še ne znajo,
zato zemlja naj jim hladna
večni počitek vsem podarja,
zemlja domača lahka jim bo.

Ivanka Peršič

PRAZNOVANJE MARTINOVEGA V DRUŠTVU CIVS LJUBLJANA

»Praznovanje martinovega nas uči, da je v vsakem koncu tudi nov začetek. Podobno kot mošt postane vino, lahko tudi mi iz težkih trenutkov izluščimo nekaj dragocenega. To je čas, ko si lahko vzamemo trenutek za razmislek o prehojeni poti in cenjenju trenutkov, ki prihajajo.«

Martinovo ali god sv. Martina iz Toursa je dan, na katerega se evropske države na tak ali drugačen način spominjajo svetnika, ki je dal svoj plašč be-
raču, da bi lahko skrnil svojo revščino. Tudi v našem društvu je že dolgoletna tradicija, da ob martinovem organiziramo srečanje. Letos smo se na vožnji proti Štajerski seznanili z zgodovino predelave in spoznali koristi in nevarnosti pitja te žlahtne pijače. Izvedeli smo, da začetki vina segajo daleč nazaj – v mlajšo kameno dobo. Vsaj tako trdijo nekateri arheologi, ki so prepričani, da so že nomadska plemena v mlajši kameni dobi med potjo obirala grozdje in ga predelovala v vino, oziroma nekaj podobnega tej plemeniti pijači. Po nekaterih podatkih pa naj bi ljudje na meji med Turčijo in Gruzijo trto načrtno gojili že pred 8000 leti. Novo odkritje pa razlaga, kako so pred 2800 leti izdelovali to pijačo – s pomočjo preše. Izvedeli smo, da imamo v Sloveniji še dva vinska praznika. Urbanovo, 25. maja, na dan, ko je trta že v cvetju in vinogradniki prvič vidijo, kakšna bo letina in Šentjanževo, 27. decembra, v božičnem času, ko se vino umiri in blagoslovi ter pokaže svojo kakovost. Svoj čas je bil to zelo pomemben praznik, zlasti na Štajerskem. Pa je vino res dobro za kri? Naj povemo, da bi morali spiti 40 litrov rdečega vina na dan, da bi to vplivalo na vsebnost železa v naši krvi. To pa je seveda daleč od priporočene količine, ki je 1,4 decilitra vina na dan, ki naj bi zdravilno delovala na naše telo.

Preden smo preverili, kakšno vino je na svoji turistični kmetiji pridelal gospod Ačko, smo se ustavili v Šentjurju, kjer smo si ogledali Muzej južne železnice na železniški postaji. Muzej ima bogat arhiv gradiva in železniških naprav od leta 1844 dalje (vleka, signalnovarstvene naprave, uniforme, dokumenti in ureditev prometnega urada). Muzej južne železnice Šentjur je zagotovo šentjurski ponos, za katerega že vrsto let skrbi njegov idejni oče Mihael Bučar. Izvedeli smo veliko zanimivih informacij, a smo se morali posloviti, saj so nas že čakali na turistični kmetiji. Iz avtobusa smo opazovali naravo, odeto v rjavo in še sanjalo se nam ni, kako prijeten popoldan je pred nami. Pred vrati turistične kmetije nas je pričakal 'muzikant' Vlado in ob zvokih harmonike nam je gospodarica postregla z aperitivom. Posedli smo za

lično pripravljeno mizo, in že so nas začeli streči iz vseh strani. Vlado nam je igral in s svojim humorjem ustvarjal še lepše vzdušje. Kljub temu, da se nas je zbralo manjše število kot v preteklih letih, ni manjkalo dobre volje. Na turistični kmetiji nismo bili sami. Spoznali smo se z člani društva ljubiteljskih pevcev in skupaj peli, plesali in se zabavali. Zapeli so nam nekaj starih ljudskih pesmi, v zameno pa smo jim posodili našega muzikanta Vlada. Prešerno vzdušje se je nadaljevalo v pozno popoldne. Kot se spodobi za martinovanje, nam je Vlado pripravil krst mošta, turistična kmetija pa polno obloženo mizo dobrot. Za presenečenje pa sta poskrbela tudi predsednik MDCIV Celje Franci Ožir in predsednik MDCIV Maribor Leon Pilinger, ki sta se nenadoma pojavila na vratih. Njunega obiska smo bili iskreno veseli. Ko je prišel večer, je bil čas za odhod, vendar se je prešerno vzdušje nadaljevalo tudi na poti domov. Skupaj smo zapeli nekaj pesmi, povedali nekaj šal in se nasmejali do solz. Pot je minila, kot bi mignil. Vsi skupaj smo z velikim korakom že stopili v veseli december, saj smo v društvu pripravili novoletno srečanje komisij in organov društva. Poročali smo o delu v letu 2023 in skupaj snovali načrt za leto 2024,

ki je pred vrati. Konec decembra nas čaka še prednovoletno srečanje članov društva, saj je prav, da se ob koncu leta srečamo, poveselimo, poslovimo od starega leta in polni upanja stopimo v novo.

Vse Vas pa ob letu, ki prihaja, želimo opomniti, da lahko vsaka lepa beseda, vsako dejanje in nasmeh prinesejo srečo drugim ljudem. Vsak trenutek je lahko nov začetek. Velika upanja ustvarjajo velike ljudi, zato vstopite v novo leto radostno in z mislijo, da niste sami. Da smo tu drug za drugega in da lahko z drobno gesto nekemu polepšamo dan.

Polno miru in topline.

Petra Kapš

NABOR JESENSKIH AKTIVNOSTI V MDCIV MARIBOR

Štiridnevna ekskurzija v Izolo je bila, kot že vsa leta doslej, namenjena krepitvi zdravja in druženju članov. Ker nam je bilo tokrat vreme naklonjeno, smo lahko udeleženci poleg plavanja in vodene telovadbe v bazenu uživali še pri plavanju v morju in na sprehodih, nekaj pohodnikov pa se je podalo na vodeno nordijsko hojo.

Eno izmed naših večernih druženj je bilo še posebej veselo, saj smo članu Martinu Ošlaku nazdravili ob njegovem življenjskem jubileju, 80. rojstnemu dnevu.

Zadnji dan ekskurzije smo se ustavili v Šempetru v Savinjski dolini, kjer smo si ogledali Rimsko nekropolo, antično arheološko najdišče, ki je od leta 2003 kulturni

spomenik državnega pomena. Na vodenem ogledu po muzeju na prostem smo izvedeli, da so nekropolo po naključju odkrili leta 1952 med opravljanjem zemeljskih del. Večina bolje ohranjenih spomenikov je bila po mnenju arheologov postavljena ob nekdanji rimski cesti med Emono in Celeo v bližini nekdanje struge reke Savinje. Ob poplavih so padli vanjo, gramoz, ki jih je pri tem prekril, pa jih je obvaroval pred propadom. Glavni eksponati arheološkega parka predstavljajo rekonstrukcije štirih večjih grobnic s spomeniki, katerih lastniki so bili pripadniki visokega družbenega stanu.

V okviru programa *Usposabljanje za aktivno življenje ZDCIVS* smo prisluhnili zanimivemu predavanju Barbare Hrovatin z naslovom »Človek, zdravje medicina; kaj je zdravje, kako človeka obravnava uradna medicina in kaj je integrativna medicina«.

Pestre jesenske aktivnosti smo nadaljevali s kostanjevim piknikom pri Baronu v Malečniku. God Sv. Martina smo na družabnem srečanju s člani MDCIV Celje ob pokušini rujne kapljice, slastne jedače ter vesele glasbe praznovali v gostilni Frajgraba v Vodolah.

Predstavnika društva sta se 10. novembra v Padni v Sečovljah udeležila proslave ob 65. obletnici društva DCIV Primorske. 20. novembra je bil v SNG Maribor 12. kulturni večer invalidov MOM, ki pa je bil letos za nas žalosten. Vse kulturne večere do zdaj je namreč s svojim nastopom obogatil **Dezider Cener**. Žal smo se morali od našega Dežija na predzadnji dan oktobra za vedno posloviti.

Dezider Cener je bil vidni član društva MDCIV Maribor vse od njegovega nastanka. Do svoje smrti je bil tudi član UO društva. Bil je vsestranski umetnik. Poleg igranja na več instrumentov je tudi skladal. Leta 1976 je na Festivalu narečnih popevk (Vesela jesen) za skladbo Roraš Karči prejel zlatega klopotca, leta 2007 pa nagrado za najboljšo skladbo po izboru strokovne žirije za narečno popevko Tvoje očij, za katero je besedilo napisal Feri Lainšček, priredil Patrik Greblo, odlično pa izvedla pevka Regina. Pogrešali bomo našega glasbenika, ki je znal s prelepimi melodijami privabiti nasmeške na naša lica.

Dezider Cener.

25. novembra smo v Narodnem domu v Mariboru prisostvovali svečanosti ob 90-letnici organiziranega delovanja Društva gluhih in naglušnih Podravja Maribor. Sprostitve z obilico smeha pa so bili naši člani deležni ob ogledu komedij, prav tako v Narodnem domu.

Tako kot v starih časih, ko smo poslušali »*Vozi me vlak v daljavo*«, so se 28. novembra člani društva s spremljevalci z vlakom odpeljali v Celje. Na vodenem ogledu razstav po Muzeju novejše zgodovine Celje so se jim pridružili člani

celjskega društva. Mestni utrip Celja in življenje njegovih prebivalcev v 20. stoletju so na razstavi predstavljeni v dnevnikih treh različnih generacij. Posebna pozornost pa je namenjena Celjanki Almi Karlin. Svetovna popotnica in raziskovalka, ki je v letih 1919-1927 obkrožila svet, na razstavljenih tipkopisih opisuje osebno zgodbo mračnega obdobja druge svetovne vojne. Sledil je ogled nekdanje ulice obrtnih delavnic in lokalov, v zadnjem razstavnem prostoru pa so se udeleženci na razstavi *Živeti v Celju* seznanili z začetki celjske industrije, ki je botrovala nastanku novega Celja. Razstava z naslovom *Stran pa ne bomo metal: O pogubnih navadah in boljših praksah* je obiskovalce seznanila z novodobnim načinom življenja, ki proizvaja ogromne količine odpadkov, s katerimi onesnažujemo naravo in tako prispevamo k podnebnim spremembam. Ogled starega mestnega jedra in njegovih znamenitostih je potekal pod vodstvom predsednika celjskega društva Franca Ožirja. Sprehodili smo se tudi mimo Prothasijevega dvorca, ki je edina popolnoma ohranjena baročna stavba v mestu. V dvorcu je bil do leta 2001 celjski arhiv, zdaj pa so tam poročna dvorana in pravosodni uradi.

Sredi decembra nas je doletela še ena žalostna novica. Preminil je ustanovni član društva Franc Donko, ki je društvu predsedoval celih 30 let, od leta 1980 do leta 2010, nato pa je v društvu deloval kot član UO in vodja športnega programa. Poleg tega je vrsto let vodil tudi Zvezo DCIVS.

Decembrske aktivnosti zaključujemo s tradicionalnim silvestrovanjem s člani MDCIV Celje pri Ačku na Štatenbergu.

DRUŠTVO CIV DOLENJSKE, BELE KRAJINE IN POSAVJA NA POTI V NOVO LETO

Leto se še ni dobro začelo, pa smo skoraj pri njegovem koncu. Jesenski del smo zaključili s strokovnimi ekskurzijami, martinovanjem s kostanjevim piknikom in udeležbami na predavanjih v organizaciji zveze.

Zadovoljni z vsemi novimi informacijami in nasveti, ki smo jih pridobili, se počasi podajamo v zaključek leta. Tako nameravamo decembra izpeljati še kulturni dogodek s predstavitvijo pesmi iz zbirke pesnika in člana društva Jureta Murna, narediti letno analizo dela in vseh izvedenih dogodkov društva ter se pogovoriti, kaj vse bi v naslednjem letu radi organizirali v sklopu posebnih socialnih programov, ki jih izvajamo.

Da bomo leto zaključili veselo in v prijetni družbi, pa

se bomo povесelili na skupnem srečanju ob zaključku leta z izvedbo novoletnega srečanja v Gostišču Štefan na Malem Slatniku pri Novem mestu in ga začinili s prijetnimi melodijami in zvoki harmonike. Dragi člani, vam in vašim bližnjim želimo zdravo, mirno, srečno novo leto 2024, da se skupaj v čim večjem številu srečujemo in družimo na vseh dogodkih, ki bodo sledili. Srečno.

Samo Urbančič

65 LET DELOVANJA DRUŠTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN PRIMORSKE

V Društvu civilnih invalidov vojn Primorske smo 10. novembra praznovali 65 let delovanja društva.

Zbrali smo se v gostišču Idila v Padni, v občini Piran. Predsednik društva Mirjan Bubnič je v govoru predstavil poročilo o dejavnostih društva v zadnjih petih letih in poudaril pomembnost sodelovanja ter strpnih odnosov.

Večer so nam popestrili pevci z Matarskega, Kvintet Utrip, ki so poleg več slovenskih narodnih zapeli tudi nekaj šegavih pesmi, tudi v italijanskem jeziku, saj so nas s svojo navzočnostjo med drugimi

počastili tudi gostje iz sosednje Italije. S civilnimi invalidi vojn iz

Italije - z društvoma Associazione Nazionale Vittime Civili di Guerra

- Sezone Gorizia in Sezone Trieste gojimo dolgotrajno in iskreno prijateljstvo. Končno imamo med nami namreč tako pripadnike italijanske manjšine v Sloveniji kot slovenske manjšine v Italiji.

Zahvaljujemo se predstavniku ZDCIVS ter predstavnikom društev DCIV Maribor, DCIV Dolenjske in DCIV Ljubljana, da so nas počastili s svojo navzočnostjo. Iskrena hvala vsem za darila. DCIV Kranj in DCIV Celje, ki se dogodka žal nista mogli udeležiti, pa se zahvaljujemo za poslane čestitke. Najzaslužnejšim članom društva smo podelili priznanja. Posebna zahvala za izvedbo prireditve gre občinama Nova Gorica in Vipava ter ZDCIVS.

Dejavnosti, prilagojene starejšim

Sicer pa imamo v našem društvu kar nekaj novih članov, pri čemer na srečo ne moremo govoriti o »podmladku«. Letos nas je za vedno zapustilo kar 12 članov. Lani je bila povprečna starost članov našega društva 81 let, kar zahteva prilagoditev dejavnosti, tako

glede dostopa kot načina izvedbe. Zato organiziramo več srečanj s poudarkom na druženju in manj

zahtevnih športnih dogodkih. Med takšnimi druženji se je v zadnjem času razvilo skupinsko igranje kart, tako imenovana »briškolada«. Ime izhaja iz italijanske besede za igro »briškola«, ki je na Primorskem najbolj priljubljena. Med športnimi aktivnostmi prevladuje balinanje. Člani se tudi radi udeležujejo kratkih pohodov, ki po navadi vključujejo obisk kakšne znamenitosti ali spomenika, kot npr. obisk groba Simona Gregorčiča pri Sv. Lovrencu v Libušnjah, partizanske bolnišnice Zalesje v Ostrožnem brdu ali spomenika padlim v prelepem Golacu. Ob spomenikih po navadi zapojemo, saj je petje v našem krogu izredno priljubljeno. Zelo radi tudi ustvarjamo. Letos smo s pomočjo mentoric Nede Godec in Dore Kalčič uspeli organizirati tri delavnice o izdelavi novoletnih voščilnic in prazničnih okrasov. Uspešnost delavnic predstavljajo izdelki sami. Člane, ki se dogodkov ne morejo udeležiti, pa obiščemo na njihovih domovih.

Iris Pahor

ŽIVLJENJSKE PREIZKUŠNJE FRANCA GORNIKA

S predsednikom podružnice Novo mesto sva obiskala našega člana Šentjernejčana Franca Gornika (tudi Frenk). Našla sva ga v kraju Bri pri Prekopi v zidanici - pravzaprav hiši, kjer z ženo, namesto v bloku v Šentjerneju, preživita večino leta.

Po končani osnovni šoli se je Frenk v poklicni šoli v Kranju priučil poklica kovinarja orodjarja. Stanoval je v internatu, saj je bil Iskrin štipendist in po končanem uku je dobil prvo zaposlitev v Iskri v Šentjerneju. Glavni proizvod te tovarne so bili upori. Kot vse zdrave mladeniče je tudi njega doletela obveznost služenja vojaškega roka. Bil je dodeljen v inženirsko enoto in je vojsko služil v Srbiji, v Obrenovcu in Beogradu. Pa se ni dobro končalo.

Z enoto je bil sedem mesecev na terenu in se je zgo-

dilo. Zbolel je za meningitisom. Sledilo je zdravljenje in »dopust« doma v Sloveniji, nato pa so ga spet vpoklicali, da mora svoj rok odslužiti do konca. In se je zgodilo znova. Spet meningitis. S terena so ga vsega umazanega s kampanjolo odpeljali na vojaško medicinsko akademijo v Beograd. Zdravljenje je bilo vrhunsko, saj še kar ne more pozabiti enaindvajsetih punkcij, ki jih je »dal čez«. Po vseh terapijah se je vrnil domov in po dveh tednih je že bil na delovnem mestu v Iskri. Pa meningitis ni počival. Spet ga je

napadel. Sledili so specialistični pregledi na nevrokirurgiji, kjer so mu leta 1971 »odprli« lobanjo in ga zdravili naprej. Dokaz, da so strokovnjaki uspešno opravili poseg, je bila zaposlitev v Iskri po le treh mesecih bolniškega staleža. Tako je dočkal leto 2002 in zgodilo se mu je, kar je danes zelo pogosto - doživel je še srčni infarkt, ki pa ga ni ustavil, da se ne bi veselil dela v sadovnjaku in vinogradu.

On je dokaz, da se naše glasilo upravičeno imenuje korenine.

Janez Štrbenc

POMOČ POPLAVLJENCEM

Avgustovske poplave na severovzhodnem delu naše države, ki smo jih gledali na televiziji, nas niso puščale ravnodušnih. Ves slovenski živelj, čeprav odmaknjen od realnih dogodkov, je nekako čutil stisko in nemoč v neurju prizadetih ljudi, kar se je tudi izkazalo v naslednjih dneh, ko so se vode spet vrnile v struge.

Niti sekunde ni bilo pomisleka, ali ja ali ne, ko sva se s prijateljem in sošolcem iz dijaških dni Vojkom pogovarjala, da bi šli »roko dat« poplavljenecem. V mislih sva imela pomoč v storitvi, ki jo obvladava. Vzpostavili smo stik z županovim uradom v Prevaljah in se dogovorili za pomoč poplavljenecem v stiski v obliki elektrotehniških storitev, kot tudi morebitna popravila električnih naprav, če je to še mogoče. Z ekipo šestih »veteranov« iz vrst strokovnih prijateljev smo se, opremljeni tudi z naborem tehničnega elektromateriala, dvakrat odpeljali v Mežiško dolino do Prevalj.

Pogled na izpraznjene, sicer že oprane, čiste pritlične hiše in polkletne prostore je dal slutiti tesnobo v srcih domačinov, ki so morali vso opremo in že shranjeno ozimnico zavreči. Stikalne in varovalne elemente hišnih električnih instalacij je bilo treba marsikje popolnoma obnoviti ali zamenjati. Marsi-

kje je bilo treba odstraniti stropne svetilke, saj je tudi te zalila voda.

Pa vendar je iz vedenja domačinov vel optimizem, saj so dojeli, da v stiski niso ostali čisto sami. To jim je dala vedeti množica sonarodnjakov, ki smo jim po svojih močeh stopili nasproti. Seveda so s svojim neutrudnim delom v prvi vrsti največ naredili sami. Ne gre spregledati vložkov njihove gasilske enote in seveda občinske službe z županom na čelu. Vidi se, da tudi država ni pozabila nanje, čeprav nekateri napačno na glas razlagajo, da prepozno.

Srečno poplavljeneci. Želimo vam, da bi nastale tegebe za vedno ostale le spomin in opomin.

Ekipo udeležencev smo sestavljali: Ivan Železnik, Milan Sušelj, Miran Šavli, Egon Kranjc, Dušan Erzenišnik, Drago Rutar, Vojko Žagar in Silvan Vrčon

Silvan Vrčon

IZLET V DOLINO REKE ZILJE NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM

Člani DVI za Koroško smo se 10. septembra odpravili na izlet v dolino reke Zilje na avstrijsko Koroško.

Izlet smo začeli v Slovenj Gradcu in se preko mejnega prehoda Holmec peljali do Pliberka, kjer se nam je pridružil vodič Franc Kuežnik. Iz Pliberka smo se preko Velikovca odpeljali proti Št. Vidu in naprej mimo Trga proti Beljaku v Ziljsko dolino. Prva točka je bil športni center Zahomec, kjer deluje dvojezično športno društvo, znano predvsem po izvrstnih smučarskih skakalkah in skakalcih.

Pot smo nadaljevali do Bistrice na Zilji, ki je lepo urejena in vzdrževana vas in sedež občine. Kot za večino ziljskih vasi tudi za to vas velja, da je po svoji strukturi zaključena celota. V središču vasi je velik prostor z vaško lipo, pod katero poteka skoraj vsa komunikacija na vasi in je zato tudi nekakšno kulturno središče. Tam nas je v cerkvi sprejel domači duhovnik Stanko Trap in nam pripovedoval o naporih tam živečih Slovencev za ohranitev slovenskega jezika in običajev. Za okusno malico in okrepčilo so poskrbeli v slovenski gostilni Stara pošta, kjer sta nam lastnika Ludvik in Pepca Druml v ziljskem narečju predstavila običaje

in narodno nošo Ziljske doline. Žal zaradi dežja in nizke oblačnosti nismo videli vrha gore Dobrač. Kljub ne preveč naklonjenemu vremenu smo se imeli lepo in smo se varno vrnili v Slovenijo, kjer smo s poznim kosilom v gostilni Krebs v Mežici izlet tudi končali.

Za program so poskrbeli naši prijatelji iz Pliberka v Avstriji, predvsem pa Franc Kuežnik, ki je bil tudi naš vodnik, ter Kristina in Marija Koletnik, za kar se jim najlepše zahvaljujemo.

Bojan Černjak

DVI SEŽANA: OBISKALI SMO KRAJE NA OBALI

Bliža se konec leta, zato smo se na izvršnem odboru Društva vojnih invalidov Sežana dogovorili, da organiziramo srečanje vseh članov društva.

Potovanje se je začelo v Sežani, kjer smo na avtobus vstopili člani iz Sežane. V Divači so se nam pridružili še člani iz Postojne, Ilirske Bistrice in okolice. Prvi cilj našega potovanja so bile Hrastovlje, kjer smo si ogledali znamenite freske.

Ob prihodu nas je pričakal krajevni župnik, ki nam

je veliko povedal o freskah in o cerkvi. Seznanili smo se tudi z zgodovino fresk, njihovem nastanku in pomenu. Iz Hrastovelj smo se podali proti Izoli, kjer nas je pričakal vodič in nas vodil skozi muzej Izolana, v čigar sklop spada tudi muzej Parenzana. Parenzana je bila ozkotirna železnica, ki je povezovala Trst s Porečem. Ogledu muzeja je sledilo kosilo in ogled Pirana. Bil je krasen oktobrski dan, zato smo uživali v toplém soncu. V poznih popoldanskih urah smo se odpeljali proti Divači in Sežani. Tako se je končalo jesensko druženje vojnih invalidov Sežane.

Za zaključek jesenskih srečanj smo se zbrali na Bazovici. Obiskali smo spomenik štirim bazoviškim junakom, ki so bili žrtve fašizma. Ustreljeni so bili na Bazoviški gmajni, kjer so jim po 2. svetovni vojni postavili spomenik.

Karlo Guštin

REGIJSKA KOORDINACIJA DOMOLJUBNIH IN VETERANSKIH ORGANIZACIJ POMURJA NA SOBRI

Regijska Koordinacija domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja (KoDVOP) je vse od ustanovitve leta 2019 zelo aktivna. Letos so v lokalno koordinacijo povezane organizacije sodelovale na 9. mednarodnem sejmu obrambe, varnosti, zaščite in reševanja - SOBRA, ki je potekal od 21. do 23. septembra v Gornji Radgoni. Na sejmu je ZDVIS zastopal predsednik Društva vojnih invalidov Pomurja, vojaški mirnodobni invalid Robert Kous.

Organizacije KoDVOP-a so imele skupen razstaveni prostor, ki je bil zelo dobro obiskan, obiskovalkam in obiskovalcem pa so bile na voljo različne informativne brošure. Poleg tega so se organizacije zelo angažirale za obisk približno 600 pomurskih osnovnošolcev iz 18 osnovnih šol ter več kot 150 dijakov Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer, ki so jim bile v okviru pouka aktivnega državljanstva predstavljeni posamezni uniformirani poklici. Prav tako so se srečali s predstavniki posameznih poklicev in se seznanili z možnostmi pogodbenega ali prostovoljnega vključevanja v posamezne strukture (vojaške, gasilske oziroma reševalne). Mladi obiskovalci so si lahko ogledali tudi razstavljen sredstva s področja obrambe, varnosti, zaščite in reševanja. Predstavili smo jim tudi domoljubne in veteranske organizacije Pomurja.

Svojo usposobljenost, znanje in opremljenost so prikazali slovenska vojska, MNZ, policija, Uprava RS za zaščito in reševanje in Gasilska zveza Slovenije. Potekalo je tudi državno gasilsko tekmovanje in tekmovanje tehničnega reševanja ob prometni

nesreči. Kot odgovor na podnebne spremembe so bile v okviru varstva pred naravnimi nesrečami izpostavljene predvsem novosti s področja osveščanja, preventive, zaščite, reševanja in pomoči, obveščanja in javnega alarmiranja, informacijsko-komunikacijskega sistema in usposabljanja. Pomen obrambe, varnosti, reševanja in zaščite je v današnjem turbulentnem svetu ključen za preprečevanje posledic naravnih nesreč, epidemij in vojn.

Na sejmu je potekal tudi strokovni posvet, ki so ga organizirale članice KoDVOP-a v sodelovanju s soboško enoto Zavoda za šolstvo RS, namenjen učiteljem zgodovine, državlanske in domovinske kulture in etike v osnovnih šolah in učiteljem družboslovnih predmetov, zgodovine in sociologije v srednjih šolah. Tema posveta je bila »Vključevanje domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja v poživitev izvajanja osnovno in srednješolskih programov zgodovine, domovinske vzgoje in etike«.

V vsakoletnem programu dela je ena od pomembnih nalog koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij na lokalni in državni ravni sodelovanje s šolami. Velikokrat se je potrdil rek, da na mladih svet stoji. Če si prizadevamo za ohranjanje in uveljavljanje domoljubja in domoljubnih vrednot, prizadevanja za mir in uveljavljanje splošne deklaracije o človekovih pravicah, ohranjanje in negovanje spomina na prelomne trenutke v boju za slovenski narod in domovino, je v ta proces treba enakovredno vključiti tudi mlade. Domoljubne in veteranske organizacije imajo zaradi svojih izkušenj pri tem pomembno vlogo.

**Robert Kous
Andreja Markovič**

SAVINJSKE VEZI POVEZUJEJO ČLANE DVI CELJE

Društvo vojnih invalidov Celje posveča posebno skrb svoji informativni dejavnosti. Med številnimi programi, ki so namenjeni lajšanju življenja vojnih invalidov in njihovih svojcev, izvaja in posebno skrb namenja socialnim programom na področju integracije vojnih invalidov, rekreacije in športa ter vsestranski informativni dejavnosti, hkrati pa poleg operativnega delovanja ohranja in deluje v skladu s pravili in programi, ki smo jih sprejeli na Zvezi društev vojnih invalidov Slovenije.

Realizaciji informativne dejavnosti, torej obveščanju in komuniciranju z invalidi, člani in članicami, posvečamo pri DVI Celje posebno skrb. Komunikacija poteka v živo na različnih srečanjih, izletih in športnih prireditvah, prav tako pa predsednik Stane Mele in podpredsednik Stanko Markovič skrbita, da starejše člane obiščeta na domu ali v domu starejših občanov. Z namenom širšega obveščanja o dejavnostih društva pa enkrat letno, navadno ob koncu leta, izdamo tudi društveni bilten Savinjske vezi.

Tako so letos izšle že petnajste Savinjske vezi, v katerih imamo stalne rubrike, ki smo jim v zadnjem času dodali še nove. Uvodniku, v katerem dogodke leta strne predsednik Stane Mele, sledijo članki o delu izvršnega odbora in pododborov. Letos je bilo še posebej slovesno, saj smo imeli volitve in smo izbrali novo vodstvo za prihodnja štiri leta. Vedno poročamo tudi o vseslovenskem srečanju, ki je bilo letos na Koroškem. Izkoristimo tudi priložnost, da naš bilten slikovno obogatimo z reportažo s tradicionalnega jesenskega izleta. Nazadnje smo tako podrobneje spoznavali slovensko prestolnico, njeno reko in grad. To pa še ni vse. V biltenu redno, kar na dveh straneh poročamo o športnih dejavnostih, ki jih budno spremlja naš podpredsednik Stanko Markovič in o njih natančno poroča. Uspehov, pokalov, predvsem pa druženja se naši bolj aktivni člani izredno veselijo, o čemer pričajo tudi nasmejani obrazi na fotografijah.

V biltenu imamo novo zdravstveno rubriko, za katero skrbi naša članica Gordana Agbaba, o delu socialno-zdravstvene komisije pa nas redno obvešča Janja Tajnšek. Na žalost se vsako leto kdo poslovijo, tako da smo tudi letos posebne strani namenili članoma, ki sta nas zapustila v letu 2023. To sta bila Rudi Brilej in Štefan Kaurin. Savinjske vezi imajo tudi razvedrilno noto, čemur je namenjena zadnja stran, z obvezno čestitko ob prihajajočem novem letu. Tudi ob tej priložnosti želimo člani DVIC in uredništvo Savinjskih vezi, v katerem sem poleg predsednika in podpredsednika DVIC tudi urednica, novinarka Vesna Tripkovič Sancin, vsem bralcem Naših vezi, uredništvu, članom in članicam ZDVIS-a ter predsedniku zveze Janezu Podržaju veliko zdravja in veselja v novem letu 2024!

Vesna Tripkovič Sancin

ODKRILI SPOMENIK DR. FRANCU MARUŠIČU

V Šempetru pri Gorici smo 27. oktobra, v parku bolnišnice odkrili spomenik zdravniku dr. Francu Marušiču. Dr. Marušič je bil solkanski rojak. Na Travniku v Gorici je imel ambulanto med letoma 1936 in 1945. Med drugo svetovno vojno je bil aktivist OF-a in partizanski borec.

Po končani vojni je bil organizator zdravstva, predvsem na jugoslovanskem/slovenskem delu Primorske in si je veliko prizadeval za dobro organizacijo zlasti bolnišničnega zdravljenja. Spomenik mu je postalo

Dr. Marušič je bil zdravnik pri Društvu vojnih invalidov severne Primorske, ki je poskrbelo tudi za izid brošure, posvečene dr. Marušiču. Besedilo zanjo je napisala dr. Lidija Tavčar, portret slavljenca pa je izdelal akademski kipar

Borut Drinovec. Slavnostni govornik ob odkritju spomenika je bil primarij dr. Vasja Klavora, ki je kot osebni znanec temeljito prikazal Marušičevo življenje in delo. Organizatorju prireditve in vsem, ki so pri njej sodelovali, se je v imenu Marušičev zahvalil njegov vnuk, zdravnik Saša Marušič.

»Pozdravljeni v imenu svojcev, hvaležnih svojcev. Hvala za pobudo in hvala vsem, ki ste povezani z izvedbo spominskega obeležja. Sprejel sem povabilo stricev Branka in Ancija, še živečih sinov dr. Franca Marušiča, da s strani svojcev ubesedim ta občuteni dogodek. Mojega očeta Tomaža, ki se ga s solznimi očmi spominjam, žal ni več med nami. Čeprav sem se zavedal, da je preskok generacije ob taki priložnosti do neke mere nehvaležno dejanje, sem sprejel izziv. Kot mladega zdravnika sta me strica zasipala z anekdotami iz zdravniškega poklica svojega očeta - to je tudi droben poklon tem zgodbam.

Skupaj s sestrično Tino sva na poklicni poti današnjega slavljence in predstavlja poklicni preskok generacij v naš rodbini. Imenski preskok generacij nosi njegov vnuk Franc in vizualni preskok morda najbolj pripada vnuku Jakobu. Dvorišče našega otroštva zaokrožujeta še sestra Tanja in bratranec Fedja. Vsem nam je skupno dejstvo, da smo rojeni po njegovi smrti, da ga nismo nikoli videli in da smo o njem veliko slišali.

Naneslo je, da sem kot vnuk Franca Marušiča prehodil del njegove poklicne poti, ko sem bil splošni zdravnik v Anhovem in sem naletel na ljudi, ki so se ga še spominjali. In ko sem poldrugo desetletje delal v bolnišnici tu zraven, poimenovani po dr. Francu Dergancu, sem pravzaprav koristil sadove njegovega

truda, ki jih sam za časa življenja ni doživel. Ob delu na Goriškem sem imel priložnost spoznati in doživeti zdravnike starejših generacij. To, kar danes in tukaj doživljamo kot samoumevno, je plod njihovega nesebičnega vložka v težkih in za nas nepredstavljenih časih. Od vojne in od novo postavljene meje raztrgano in nezadostno primorsko zdravstvo je v prvi vrsti s človečnostjo in trdo voljo iskalo in našlo pot naprej. Spomenik govori o številnih ljudeh v času, ki je nepovnljiv, in v tem spomeniku vidim tudi njihov odsev. Z vsako novo nespodobnostjo današnje Slovenije se nam znova prevrednotijo in pozlatijo iskreni napori predanih zdravstvenih delavcev povojnega časa.

Spomenik je lahko zrcalo, čeprav se v njem ne moreš ogledati. Zrcalo za nas, ki bomo hodili mimo, in za bolnišnico, ki mu stoji nasproti. Nagovori tistega, ki se ob njem ustavi. Mene, zdravnika vnuka, nagovarja še bolj na glas, saj sega vame in mojo zdravniško vest.

V imenu potomcev Franca Marušiča, v prvi vrsti njegovih sinov, pa tudi širše rodbine, bi se rad zahvalil Društvu vojnih invalidov severne Primorske za pobudo in postavitve spomenika zdravniku, partizanu in organizatorju zdravstva na Primorskem po drugi svetovni vojni. Posebna zahvala dr. Lidiji Tavčar in kiparju Borutu Drinovcu. Vsem hvala!» je nagovor zbranih končal dr. Saša Marušič.

Franc Anderlič
Foto: Franc Anderlič

NOVOLETNO SREČANJE V SOTESKI IN HUDIČEVEM TURNU

Kot vsako leto smo tudi letos v začetku decembra organizirali novoletno srečanje članov DVI Dolenjske, Posavja in Bele krajine. Srečanja se je udeležilo 52 članov. Člani iz Posavja so se z avtobusom pripeljali do Novega mesta, nato smo pot skupaj po nadaljevali do Soteske, kjer so se nam pridružili še naši člani iz Bele krajine.

Vodička Brigita Rončel nam je povedala veliko zanimivosti o tem kraju. Soteska je dobila ime po svoji legi. Leži med vzpetinami Kočevskega Roga in Plešivice, po dolini teče reka Krka, ki je druga najdaljša reka, ki teče samo po Sloveniji.

Soteska je majhen kraj, vendar pa bogat s kulturno dediščino, o čemer pričajo ostanki gradu Stara Soteska, dvorec Soteska, hiša, v kateri je bila včasih grajska pivovarna, cerkev Sv. Erazma, Hudičev turn. Cerkev je v pisnih virih prvič omenjena leta 1396, zdajšnja cerkev pa je bila zgrajena v letih od 1680 do 1690, in tako arhitekturno odraža stavbne značilnosti 17. stoletja. Zgradili so jo takratni gospodarji soteškega gradu Galenbergi. Soteška cerkev je bila včasih pomembna romarska pot, saj je edina v Sloveniji posvečena sv. Erazmu, ki se mu ljudje priporočajo ob raznih trebušnih boleznih.

Strašne grajske ječe

Grad Stara Soteska se v zgodovinskih virih prvič omenja že leta 1145 kot 'Taeure'. Grad je postavljen na skalni pomol nad reko Krko. Zaradi romanske zidave gradu, se čas njegove izgradnje uvršča v 12. stoletje. Kot prvi lastnik gradu je omenjen grajski gospod Herman Črnomaljski, kasneje pa je grad prešel v roke vitezom Širskim. Grad je imel globoko, v živo skalo vklesane ječe. V njih je konec 15. stoletja na svojo usodo čakala hči tedanjega lastnika Soteske Jurija Širskega, ki se je proti očetovi volji zaljubila v

svojega učitelja. V te ječe so zapirali in jih tam mučili tudi ujete Turke in prav zaradi teh ječ so se Turki izogibali gradu. Nadeli pa so mu tudi ime »Zeleni grad«. V 16. stoletju so grofje Širski začeli graditi grad na levem bregu reke Krke in so Stari grad Soteska opustili. Leta 1793 je grad prešel v roke grofom Auerspergom in ostal njihov do konca 2. svetovne vojne. Zadnji lastnik gradu je bil knez Karl. Grad so leta 1943, po kapitulaciji Italije, požgali partizani, da bi preprečili nastanitev nemške vojske.

Valvasor je zapisal, da je to eden najlepših dvorcev v deželi Kranjski. Grad je bil zasnovan v obliki pravokotnika, notranje arkadno dvorišče so obdajali štirje enonadstropni trakti, zgodnjebaročno arhitekturno zasnovano pa so poudarjali štirje vogalni stolpi. Nad

vhodom je bila kapela. Grad je slovel po bogato poslikanih prostorih. Od nekoč mogočnega gradu, »najlepšega v deželi Kranjski«, so se do danes ohranile le še mogočne, v nebo dvigajoče se ruševine, obrasle z zelenim bršljanom, ki kličejo po obnovi.

Hudičev turn

V 17. stoletju je dal grof Jurij Žiga Gallenberg, lastnik dvorca Soteska v bližini gradu Soteska postaviti velik, sodoben baročni vrt, ki ga je ogradil s kamnito ograjo. Osrednji objekt vrta je zidan, zgodnje baročni vrtni paviljon, do katerega je pot vodila skozi tri, v osi postavljene, kamnite portale. Pod paviljonom, na desnem obrežju reke Krke, so Gallenbergi zgradili mogočen kamniti bazen, ki pa so ga pred leti porušili. Vrtni paviljon je zasnovan v obliki štiriperesne deteljice. Zakaj se vrtni paviljon v Soteski imenuje Hudičev turn? Iz roda v rod se pri domačinih prenašajo zgodbe o namembnosti stavbe v 17. stoletju. Ena od njih govori tudi o nespodobnostih, ki so se dogajale znotraj zidov. Tako naj bi se tam dogajale hude orgije z mladimi dekleti, ker si je graščak lastil t. i. pravico do prve noči. Prirejali so tudi radožive zabave. Vse omenjeno je dalo okoliškemu prebivalstvu vedeti, da se v turnu 'en sam hudič plete' in od tod ime Hudičev turn. Notranjost paviljona je poslikana s freskami, ki naj bi bile delo nizozemskega slikarja Almanaha. Danes Hudičev turn obiskujejo turisti, v njem organizirajo poroke in zaradi izjemne akustike večkrat tudi koncerte.

Depo Tehniškega muzeja Slovenije

V nekdanjem konjskem hlevu dvorca Soteska je že več let na ogled tudi postavitev eksponatov Tehniškega

muzeja Slovenije iz Bistre. V občini Dolenjske Toplice so se z muzejem dogovorili, da depo v Soteski postane ogledni depo. V njem so na ogled stari avtomobili, motorji, gasilska oprema, veliko raznovrstne vprežne opreme in ostala prevozna sredstva iz prejšnjih časov. Po ogledu Hudičevega turna in Tehničnega muzeja, kjer so nam postregli z domačimi dobrotami, za kar se moramo zahvaliti družinama Nahtigal in Vinšek, smo nadaljevali pot do Gostišča Pri Henriku v Loški vasi. Postregli so nam s poznim kosilom. Po dobri hrani in prijetnem kramljanju smo razdelili tudi novoletna darila. Dobro volje smo se vrnili v Sotesko, kjer smo si ogledali komedijo Zbeži od svoje žene, novodobnega angleškega dramatika Raya Conneya, v izvedbi KD Mlada Zarja Soteska. Uro in pol smeha nam je vsem prijalo. Okoli sedme ure zvečer smo se še vedno nasmejani posedli v avtobus in se odpeljali proti domu. Želimo si, da se kmalu spet srečamo, si ogledamo kakšno komedijo in se nasmejimo, saj je to v današnjih časih zelo pomembno in potrebno.

**Frančiška Mikolič
Janez Štrbenc**

JESENSKO – ZIMSKI DOGODKI V MDCIV CELJE

Jesen je čas pisanega listja, pečenih kostanjev, svežega grozdja in bučnih sladici. Jesen je čas, ko temperature začnejo padati, dan se krajša, zapiha hladnejši jesenski veter in drevesa začnejo počasi izgubljati listje.

Zdi se, kot da se narava okoli nas upočasnjuje in pripravlja na zimski spanec. Ljudje pospravijo še zadnje pridelke, zaključijo dela v vinogradih in pripravijo zemljo na počitek. Skodelica toplega čaja in mehka odeja se priležeta bolj kot kdaj koli prej. Sveža in hladna jutra nas hitro prebudijo in napolnijo z energijo,

popoldnevi pa še vedno spominjajo na zadnje trenutke poletja; lahko so prijetno topli in sončni. Pisano listje se v nekem trenutku kopa v sončnih žarkih, v naslednjem trenutku ga prekrijeta večerna megla in hlad. Vse več je padavin in vse manj sonca. Tudi živali se pripravljajo na zimo. Nekatere se odpravijo

v tople kraje, spet druge pa dobijo debelejši kožuh. Jeseni praznujemo tudi martinovo, kar smo letos storili malo kasneje kot običajno. Pot nas je najprej vodila v osrčje Mariborske vinske ceste, do Fontane vin v Vodolah, kjer so se ob degustaciji žlahtne kapljice zbudile naše brbončice. Mesto ob Dravi že stoletja s seboj nosi vinarsko tradicijo. Ni naključje, da mesto raste z najstarejšo trto na svetu, z njo pa vinogradniki, vinska kultura in turistične zanimivosti mesta. A pravi utrip štajerskih goric obiskovalec začuti, ko zapusti osrčje mesta in zaide na obronke, odete v nepregledne nasade vinogradov. Nekateri se razprostirajo na južnih pobočjih Pohorja in se vijejo do Ptuja, Haloz, pa vse do ravníc Goričkega. Vse to prinaša široko paleto izjemnih vin v ponudbi Fontane vin Vodole. Po okušanju vin je bilo seveda treba tudi kaj dobrega pojesti. Pravi naslov za kulinarične užitke je bila gostilna Frajgraba. Gostilno Frajgraba bi najlažje opisali kot pravljíčno graščino sredi morja cvetja. Ambient bo navdušil vse, ki imajo radi naravo in mir. Ob okušanju vina in dobrem martinovem kosilu se spodobi tudi zaplesati ob glasbi v živo, za kar je bilo tudi poskrbljeno.

Jesenske aktivnosti smo nadaljevali s predavanjem »Onkološke (rakave) bolezni«. Predaval nam je Ladišlav Golouh. Predavanja se je udeležilo veliko članov s spremljevalci, saj je rak eden vodilnih vzrokov smrti tudi v Sloveniji. Rak je splošno ime za obsežno skupino različnih bolezni, katerih glavna značilnost je nenadzorovana rast spremenjenih, rakastih celic. Človeško telo je zgrajeno iz različnih tipov celic, ki rastejo in se delijo le takrat, ko organizem to potrebuje. Ker je življenjska doba večine celic omejena, je celična delitev, s katero nastajajo nove celice, nujna za obnavljanje tkiv in za ohranitev zdravega organizma. Včasih pa lahko zaradi različnih vzrokov pride do prekomerne delitve in kopičenja celic, kar povzroči nastanek tumorja. Rak se lahko pojavi v katerem koli delu telesa in v vseh starostih. Večino rakastih obolenj lahko zdravimo, številne tudi pozdravimo, posebej če se zdravljenje začne dovolj zgodaj. Če se ne zdravi, večina rakastih obolenj sčasoma privede do smrti.

V zimski čas smo zakorakali z ogledom glasbene komedije »Nune v akciji« v Cankarjevem domu. To je domiselna zgodba o petih redovnicah, ki se znajdejo

v denarnih težavah in so prisiljene pripraviti dobrodelni šov, v katerem pa hoče biti vsaka od njih prva zvezda. V nizu nenavadnih situacij se redovnice pokažejo v povsem drugačni luči, kot smo jih vajeni. V soju reflektorjev ob petju, plesu in smehu vsaka posebej in vse skupaj zažarijo na čisto samosvoj način.

December smo, tako kot je pri nas večletna praksa, rezervirali za meddruštveno srečanje s člani MDCIV Maribor ob zaključku leta, na turistični kmetiji Ačko, Štatenberg, kje ni manjkalo ne hrane, ne pijače, in tudi glasbe ne. Letos so se nam pridružili še člani DCIVS Ljubljana in tako popestrili prijeto druženje. Imeli smo tudi sejo UO-ja, kjer so se člani seznanili z dozdajšnjimi aktivnostmi, in sprejeli načrt dela in finančni načrt za leto 2024. Predsednik in tajnica sta se udeležila zaključne seje UO-ja zveze CIV v Gorjuši.

Na športnem področju smo se udeležili športnega srečanja v hoji in pikadu, ki ga je po programu zveze organiziral MDCIV Maribor v Štatenbergu. Marija Vodovnik je v pikadu zasedla 1. mesto. Organizacija športnih iger v šahu po programu zveze CIV je letos pripadla našemu društvu. Naš član Čanžek je osvojil 2. mesto. V oktobru smo izvedli meddruštveno srečanje v

vrtnem kegljanju s člani MDCIV Maribor, v Kostrivnici. Nadaljevali smo tudi z rednimi treningi v kegljanju na avtomatskem kegljišču v dvorani Golovec.

Le še nekaj dni je še do konca leta. V teh dneh se mi vrača spomin na otroštvo, ko sem še verjela v dobre može: Miklavža, Božička in Dedka Mraza. Prvi od dobrih mož - Miklavž, ki je znan po svoji darežljivosti, je letos že opravil svoje delo. Obdaril je mnogo ljudi. Prihajata še Božiček in Dedek Mraz. Se še spomnite tiste pesmice, ki je bila namenjena Božičku: »Pišem, pišem pismo, pišem ti za srečo. Z mano je moj psiček. Pišem ti, božiček. Pišem, pišem pismo, rišem ti bonbone, pišem želje skrite, v zlat papir zavite«. Kot otrok sem si želela igrače, oblačila, sladkarije ... same oprijemljive stvari, stvari, ki jih je bilo mogoče kupiti. Te želje sem tudi napisala v pismu Božičku. Danes bi bilo moje pismo Božičku precej drugačno:

Dragi Božiček!

Vem, da je za pisanje pisma že malo prepozno, ampak jaz ti vseeno pišem. Ker sem zdaj že nekoliko bolj odra-

sla, si ne želim več dojenčkov, barbik, risank... Letos si želim nekaj bolj posebnega. Želim si, da na svetu ne bi bilo več vojn, da ljudje v Afriki ne bi umirali od lakote, da planet Zemlja ne bi bil več tako onesnažen, da bi ljudje živeli veliko bolje, kot živimo sedaj. Še posebej pa si želim zdravja in radosti v vseh ljudeh, da se bomo še naprej imeli tako radi, kot se imamo zdaj. Upam, da mi boš to željo izpolnil.

Dragi bralci, če mi Božiček ne bo mogel uresničiti želja, vam v prihajajočem letu želim:

MIR. Z njim se vse začne...

LJUBEZEN, ker ljubezen vse premaga.

RAZUMEVANJE, saj smo si različni.

SMEH. Smeh vse pozdravi.

MALENKOSTI, kajti v njih se skriva sreča.

Sara Voršič

naše vezi naša dediščina

KAJUHOVA POEZIJA PRED ZAČETKOM 2. SVETOVNE VOJNE

Karel Destovnik Kajuh se je rodil 13. decembra 1922 v industrijskem Šoštanju. Odraščal je v okolju, kjer je bilo nenehno čutiti napetosti med proletariatom in kapitalisti ter slovenstvom in nemštvom. Na domače okolje in starejše, pretežno levo usmerjene prijatelje, je bil močno navezan, hkrati pa se je njegov svetovni nazor oblikoval tudi v gimnazijskem okolju v Celju, iz katerega je bil zaradi političnega delovanja izključen.

Krivice, ki so se dogajale v njegovi bližini, in branje sodobne socialne literature, so ga zgodaj navdihnili za pisanje poezije. Še pred začetkom 2. svetovne vojne, oktobra 1938, pred napadom Nemčije na Poljsko, 1. septembra 1939, je v pesmi *Slutnja* preroško napovedal »barbarsko divjanje« in »kri nedolžnih teles« in pisal, da se vračajo časi izpred dvajsetih let, da nam grozi nova vojna. Kar še posebej navdihuje in priča o njegovi izjemnosti, je, da je to preroško pesem napisal še kot ne šestnajstleten mladenič. In brezsravno je povedal, da ga je sram, da človek lahko uživa v divjanju »s peno krvavo na ustih« in »ob krvi nedolžnih teles«.

Drago Jeran:

Slutnja

Ni res, ne morem verjeti
vestem tem zloglasnim,
da spet bo tako kot pred dvajstimi leti.
Ne, ni res, ne morem verjeti...

Da bomo z barbarskimi klici hiteli preko zemlje,
da bomo pobijali vse, razrušili vse,
mi, ki čitamo Byrona, Gorkija, Bloka, Puškina,
in da bomo jutri divjali s peno
krvavo na ustih.
Uživali bomo ob krvi nedolžnih teles.
O, ne... o, ne...
Kako sram me je...

Slovenska mladina, oktober 1938, 1. št., str. 7

Prve pesmi je objavil v glasilu *Slovenska mladina*, kjer se je redno oglašal do prepovedi izhajanja

revije zaradi cenzure poleti leta 1940. Objavljal je pod psevdonimom **Drago Jeran**.

Slovenska mladina je ves čas izhajanja poudarjala narodno zavest ter slogo med narodi. Pisci so opozarjali na spreminjanje meja v Evropi in pozivali k boju za svobodo in neodvisnost v prihajajoči »imperialistični vojni« ter angažirano spremljali družbeno politično dogajanje doma in po svetu. Tako se tudi Kajuh v *Novoletnem sonetu* sprašuje, kako se bo končal japonsko-kitajski konflikt in kakšne bodo posledice španske državljanske vojne. Svet zanj je čuden in mučno mu je misliti na prihodnost. Pa vendarle prijatelju Kostji Nahtigalu v pismu v prvih dneh januarja 1939. leta izraža upanje v boljšo prihodnost, »da na takih tleh raste žlahtno vino (čeprav ga je malo), ki bo takrat, ko bo vzkipelo, preplavijo vse, kar je nepoštenega, vse, kar je neiskrenega. Takrat bodo vstali iz blata sužnji, kralji - v cunjah. In vstalo nam bi res srečno »novo« leto, tako da mi ne bo treba več spraševati v pesmi Kaj je s teboj, s teboj, narod moj«.

Drago Jeran:

Novoletni sonet

Gozdovi beli so odleti v svečeniško haljo.
Prek polj vijo se ozke ceste v nedogled,
za njimi ena sama dolga sled:
nad njimi žice pno se v daljo.

Ves kraj je čudno nem.
Le dvoje sivih vran
je odletelo v južno stran.
Iz dalje čul sem kakor rekviem...

Kaj bo z Japonsko, kaj s Kitajsko h letu?
Kdo Španiji bo gospodaril?
Še bo obraz svoj svet ohranil? ...

In spet sem sam v tem čudnem svetu.
Vprašanje mučno je z menoj:
»Kaj le s teboj, s teboj bo narod moj?«

Slovenska mladina, januar 1939, št. 4, str. 51

Tudi v pesmih *Pred smrtjo* in *Večerna meditacija* vidimo, kako so se ga dotaknili dogodki doma in po svetu, kako sluti, da se bo nekaj slabega zgodilo, kako »morda že jutri bo zarjul vihar«, »morda bo jutri usekalo med nas«. In z vsem tem je povezano razmišljanje o smrti, a vendarle na to gleda optimistično, da bo pred njo uspel narediti in povedati še veliko, »izpeti vse pesmi svoje«.

Drago Jeran:

Pred smrtjo

Kadar žalosten sem in potrta,
denem svoje misli med dlani.
Kakor bi umiral se takrat mi zdi,
kot da oznanjal bi skovir mi smrt ...

Ali predno mi skovir odpoje;
malo predno bom umrl,
se bom v tihi hram zaprl
in izpel vse pesmi svoje.

Drago Jeran:

Večerna meditacija

Nocoj sem čisto, čisto sam ...
zatopljen vase in v vse nas
premišljam ta usodni čas.

»Kako je z vami, bratje, kaj je v vas?
Je kaj drugačen vaš obraz,
in kri, še vre vam kri po žilah?
Morda že jutri bo zarjul vihar,
morda bo jutri usekalo med nas,
zato vprašujem, bratje, kaj je v vas?«

Slovenska mladina, februar 1939, št. 5 slovenska mladina, februar 1939, št. 5

Napad Nemčije na Poljsko je sprožil niz dogodkov in vojnih napovedi z vidika zaveznitva in konec septembra 1939 je bil velik del sveta v vojnem stanju. Časnik Slovenska mladina novembra 1939 piše:

Po dvajsetih letih »miru« divja na skrajnem vzhodu in zahodu starega sveta novo svetovno klanje, ki je v svoje blazne vrtince zajelo že milijone mladih ljudi. Milijonom in milijonom se je znova odprla krvava pot pred topovska žrela, v pekel dvajsetega stoletja ...

Slovenska mladina zahteva:

Mi hočemo mir, mi nočemo vojne!

Kajuh ne more več tajiti, kako so ga ti dogodki pretresli, kako sočustvuje z vsemi, ki trpijo, za kar je ponosen, in tudi mami pove, naj ne bo žalostna, saj se vrnejo lepši časi (pesem *Ne joči, mati* ...).

Drago Jeran:

Ne joči, mati...

Ne joči, mati, nad menoj,
če nisem tisti več,
ki v stari cerkvi je s teboj
pobožne pesmi pel.
Oprosti mi, če nisem tisti več,
ki za roko si v šolo ga vodila
in puško mu za god kupila...

Ponosen sem sedaj in srečen mati,
ker ves sem ž njimi, ki trpijo
in slutim ž njimi lepši čas...
Zato ne joči, mati, in oprosti mi!

Slovenska mladina, november 1939, št. 2, str. 26

Stara žalostna

Drago Jeran

Tiho, tiho lega mir
tiho lega na zemljo.
Tiho, tiho vsak večer
v vasi fantje zapojo.

To bilo je v dobrih časih,
davnih, dobrih dnch...

Zdaj še lega tiho mir,
tiho lega vsak večer.
Toda fantje ne pojo,
vsi odšli so na vojsko...

Kaj če drevi nad vasjo,
še miru, miru ne bo?...

Sodobnost, 1940, št. 7/8

Ker verjame, da vsak lahko s tistim, kar zna, prispeva v boju za svobodo, poziva poete (*pesem Poetom*), da naj v ljudeh skušajo »razvneti ogenj, ki jim v srcih tli...« in da bo tudi *on sam šel med ljudi: »In klical ljudem bom in klicali bodo milijoni z menoj: Dol z vojno, nasiljem, krivico!«* (*pesem Med ljudi bom šel*). Jasno je povedal, da se bo zavzemal za mir, ljubezen, svobodo, saj to vodi v nov lepši dan.

Kajuhove predvojne pesmi, ki jih je okrog 78, so izrazito socialno kritične in jasno izražajo njegovo

zaskrbljenost nad družbeno političnim dogajanjem. Kajuh še bolj sluti, da mir ni več zagotovljen, ko pravi v pesmi *Stara žalostna*: »Kaj če drevi nad vasjo še miru, miru ne bo?«

Na dan napada na takratno Jugoslavijo, 6. aprila 1941 se je Kajuh v obrambo domovini s skupino somišljenikov odpravil iz Šoštanja v Zasavsko hribovje. Star je bil osemnajst let ... in ni nehal pesniti.

Kajuhovo življenje in pesniško ustvarjanje je pisatelj in publicist Vlado Vrbič strnil v nekaj besed, v katerih je povedal vse: »Šestnajstletnik obsoja socialne krivice, sedemnajstletnik, osemnajstletnik, devetnajstletnik, dvajsetletnik ljubi in kliče k uporabi. Enaindvajsetletnik je izkrvavel med svojimi verzi: toda za kar sem umrl, bilo je premalo umreti. Vse to je Kajuh.«

Andreja Markovič

ZIMSKI DAN

Bela polja zasnežena,
zasnežen je celi svet.
Vino kuhano nas greje,
splača se za to živeti.

Smučiči, sanke in drsalke
inštrumenti za ta čas,
po končanem športnem dnevu
v gostilni se pesem sliši na glas.

Prelep dan smo preživeli,
bilo nam je tako lepo,
da bi snega zadosti imeli
za sezono celo to.

Da vsak lahko na vrsto pride,
da nabere si moči,
saj pomlad bo hitro prišla,
vsak bo moral delati za tri.

Zdaj hitro smučat gremo,
zima je ta pravi čas,
ne čakajmo na letne čase,
da ne bi kdo nasankal nas.

Franc Režek

ŠAHIRANJE PRI ZDCIV SLOVENIJE

Za uvod malo o tem, ali je igranje šaha sploh šport. Glede tega se vsake toliko časa krešejo mnenja.

V opredelitvi pojma šport ne gre spregledati, da gre za »svojevrstno telesno gibanje«, zato je šport opredeljen kot »gibalna dejavnost za krepitev telesa« in »ohranjanje psihosomatičnega statusa«, kar označuje celostno stanje organizma, ki je odvisno od ravni gibalnih ali motoričnih sposobnosti, od funkcionalne (srčno žilne in dihalne) sposobnosti organizma do osebnostnih lastnosti posameznika ... Po mnenju športnikov, športnih zvez ter iz zdravstvenega vidika je tako vsakodnevno sedenje pri šahovnici prej škodljivo kot koristno.

Zato preseneča, da celo profesorica športne vzgoje s končano fakulteto za šport oznanja, da je šah športna panoga (Polet, 11. april 2019). Zato kot predsednik komisije za šport pri ZDCIVS ugotavljam, da ni nič narobe, če šah uvrščamo med šest športnih panog, ki jih izvajamo.

Tako smo v oktobru izvedli že 33. športne igre CIVS v igranju šaha posamezno. Igre so potekale od 16. do 18. oktobra 2023, v hotelu Zarja na Mariborskem Pohorju. Udeležilo se jih je enajst šahistov s statusom CIV iz društev Maribor, Celje, Ljubljana, Primorska in Gorenjska. Igre so potekale po pravilniku zveze, v katerem smo pravila tekmovanja pred leti zmanjšali iz sedem na pet kol po švicarskem sistemu. Da so igre potekale po pravilniku in brez zapletov je skrbel sodnik Boris Perkovič, ki ima licenco evropskega sodnika za šah. Pred zaključkom iger s kosilom smo igralcem podelili medalje in priznanja. Pri podelitvi sem sodeloval kot predsednik MDCIV Celje, ki je bil tudi izvajalec iger, ki jih je sicer organizirala zveza po socialnem programu komisije za šport in šah, ki ji predsedujem, potem pa še tajnica društva Sara Voršič, sodnik Boris Perkovič in predsednik ZDCIVS Adolf Videnšek.

Rezultati:

1. mesto **Branko Počkaj** član DCIV Primorske (4,5 točke)
2. mesto **Franc Čanzek** član MDCIV Celje (4 točke)
3. mesto **Boštjan Zgonc** član DCIV Ljubljana (3 točke)
4. mesto **Leon Pilinger** član MDCIV Maribor (3 točke)
5. mesto **Leo Peršak** član MDCIV Maribor (3 točke)
6. mesto **Albin Štanta** član DCIV Primorske (2,5 točke)
7. mesto **Zvone Pirc** član DCIV Gorenjske (2,5 točke)
8. mesto **Martin Ošlak** član MDCIV Maribor (2,5 točke)
9. mesto **Adolf Videnšek** član MDCIV Celje (2 točki)
10. mesto **Miloš Benčič** član DCIV Primorske (2 točki)
11. mesto **Stanislav Mučič** član MDCIV Maribor (1 točka)

Moram pa pojasniti, zakaj so igralci z istim številom točk zasedli različna mesta. To je zaradi švicarskega sistema in pravil igre, za kar je skrbel sodnik. Ob prijetnem druženju igralcev, sodnika, tajnice, mene in prijaznega osebja hotela Zarja je kosilo kar prehitro minilo in prišel je čas, da zapustimo prelepo Pohorje. Pisanje zaključujem s tem, kar sem začel v uvodu, da nekateri menijo, da je sedenje ob šahu prej škodljivo kot koristno za zdravje. To za naše člane in njihov EMŠO sploh ne velja. Če pri igranju šaha pač sedimo, pa za gibanje poskrbimo na drug način. Hkrati pa se z igranjem šaha borimo celo proti demenci, ki je rak rana današnjega časa. Pri šahu je namreč treba ogromno razmišljati, še posebej če si nevideči posameznik. Dobro za zdravje pa je tudi druženje članov, saj si izmenjajo mnogo pozitivnih mnenj in tako pozabijo na tegobe, ki jih nosijo na plečih, kar je tudi cilj društev in zveze. Vsem bralcem, članicam, članom, spremljevalcem in prijateljem želim veliko druženja v letu, ki prihaja in en lep športni pozdrav. SREČNO 2024!

Franc Ožir

TEKMOVANJE V STRELJANJU Z ZRAČNO PUŠKO

Društvo vojnih invalidov za Koroško je 25. novembra 2023, na strelišču v Doliču že 13. leto zapored izvedlo tekmovanje v streljanju z zračno puško v spomin na prihod XIV. divizije na Koroško.

Tekmovanje je potekalo v treh kategorijah posamezno in ekipno. V kategoriji vojnih invalidov je tekmovalo 24 strelcev iz osmih društev vojnih

invalidov. Najboljši med njimi je bil Oton Pok iz DVI za Koroško z zadetimi 171 krogi, drugo mesto je zasedel Žarko Milič iz DVI Zasavje, tretji pa je bil Bojan Pušnik iz DVI Celje.

V kategoriji SH2 je bil prvi Marko Saksida, drugi pa Alojz Sever, oba iz DVI Severne Primorske.

V kategoriji pridruženi člani društev je bil najboljši Darko Šajhar iz DVI za Koroško z zadetimi 176 krogi, drugi je bil Milan Rus iz DVI Dolenjske, Posavja in Bele krajine, tretji pa Avgust Kirič iz DVI Severne Primorske.

Med ekipami je prvo mesto osvojil DVI za Koroško, drugo DVI Severne Primorske in tretje DVI Dolenjske Posavja in Bele krajine.

Bojan Černjak

ŠPORTNA TEKMOVANJA ZVEZE DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE

Prvenstvo ZDVIS v pikadu

Letošnje prvenstvo ZDVIS v pikadu je bilo 7. oktobra v Dvorani Golovec v Celju. Izvedlo ga je Društvo vojnih invalidov Celje. Tudi letos je bila udeležba zelo dobra, s tekmovalci iz enajstih društev vojnih invalidov.

V kategoriji vojnih invalidov je slavil Martin Jazbec iz DVI Celje, drugo mesto je dosegel Bogdan Razboršek in tretje Matjaž Grom, oba iz DVI Maribor. Med članicami sta prvo in drugo mesto zasedli Štefanija Holešek in Urška Holešek, obe iz DVI Zasavje, tretja je bila Sonja Gašperič iz DVI Maribor. Med člani je bil tudi letos najboljši Radivoje Đorđević iz DVI za Koroško, drugi je bil Zvonko Podkrajšek iz DVI Celje, tretje mesto pa je zasedel Stanko Jerenko iz DVI Maribor.

Foto: Urška Holešek

Prvenstvo ZDVIS v namiznem tenisu

Drugo prvenstvo ZDVIS v namiznem tenisu je 2. decembra gostilo Društvo vojnih invalidov Maribor. Tekmovanje je potekalo v prostorih Športne dvorane

Tabor v Maribor, kjer so imeli tekmovalci na razpolago dovolj miz za ogrevanje. Tekmovalni naboj ni nič zaostajal za veselim razpoloženjem tekmovalcev, med katerimi je prvo mesto pripadlo vojnemu invalidu gostiteljskega društva Branku Hermanu, drugi je bil lanskoletni prvak Silvan Vrčon iz DVI Slovenske Istre Koper, tretje mesto pa je pripadlo Martinu Jezbecu iz celjskega društva vojnih invalidov. Pomerili so se tudi drugi člani in dosegli naslednja mesta: 1. Edbert Truppe, DVI Ljubljana, 2. Zvone Podkrajšek, DVI Celje in 3. Rajko Kraševac iz DVI Notranjske.

Andreja Markovič

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	DUHOVNIK, KI MAŠUJE	ZBIRANJE JAVNEGA MNENJA	MAR, BRIGA	ANGLEŠKA FILMSKA IGRALKA WINSLET	OLIVER REED	KOČA V PLANICI	PEVKA SOKLIČ	POMOČ: CONAKRY ERNANI ESPRI NORKA	PIHALO Z DVOJNIM JEZIČKOM	DANIEL RADCLIFFE	TV VODITELJ VALIČ	ŽIVALSKI VRT	TIPKA RETURN, VNAŠALKA	VELIKO MESTO NA FLORIDI
ŽIVAL ALI PREDMET ZA SREČO								ODVZETJE						
NAŠE OBALNO LETOVIŠČE								OTOČJE PRI PULI						
					PRETIRANO MOŽAT MOŠKI					IMETJE NEVESTE				
GLAS PRI ŠKRTANJU					FOND					DVOREC PRI VIPAVI				
RAJ, PARADIŽ							SKALNAT GREBEN V STENI ZUNANJA PLAST				MOČ, JAKOST	ELON MUSK GOZDNA RASTLINA S PERNA- TIMI LISTI		
IVAN TAVČAR			ROLETA, REBRAČA	PODELITEV IMENA					DUHO- VITOST PREBI- VALEC ŠKOTSKE					
				KIRURG BRECELJ										
PISATELJ ČAPEK						MEHKA TKANINA KAŠMIRSKE KOZE LAHET							OBRAT ZA PRAŽENJE	STROJ ZA SEJANJE
G E S L O	SUKANA PREJA, CVIREN	PLUG STROJ ZA RAHLJAN, PREDIVA, OTEPALNIK						SESUTJE SISTEMA VODNA KUNA, NERC						
ODTOK						JAPONSKO MESTO NA HONŠUJU LIRSKI PESNIK					NEBESA, PARADIŽ SREDIŠČE GORENJSKE			
KAREL ERBEN			TROPSKO DREVO, EBENOVEC	SHAKE- SPEAROV KRALJ STARORIM. OBLAČILO					ZASEK S SEKIRO ALI CEPINOM	TELESNA PREVLEKA GLAVNO MESTO GANE				
TEK PRI JEDI							ČETRT- LETJE SLEPI PIANIST CHARLES							
POPIS VOJAŠKIH OBVEZNI- KOV, KON- SKRIPCIJA							RAZA, PRASKA					RAFAEL NADAL		
							JULIA ROBERTS					ANGELA MERKEL		
OTOŽNA PESEM, ŽALO- STINKA								VERDIJEVA OPERA IZ LETA 1844						
GLAVNO MESTO GVINEJE								SRBSKI SIR IZ OSOLJENE SMETANE						

Rešitev križanke pošljite na: **ZDVIS, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. **Božidar Debevc, Sevnica**
2. **Zofija Šester, Maribor**
3. **Mihael Česnik, Pivka**